Gemeente De Wolden

Soortenmanagementplan

Kenmerk: 250080-SMP versie 1.0

Rapport

KANTOOR ALMERE
Landdrostdreef 124
1314 SK Almere
T 036 8200376

KANTOOR GRONINGEN
Friesestraatweg 213 A-D
9743 AD Groningen
T 0596 633355

KANTOOR HOOGEVEEN
Elbe 2
7908 HB Hoogeveen
T 0528 373982

project	Soortmanagementplan De Wolden		Kenmerk 250080-SMP
versie rapport	versienummer	datum	reden vervallen
	1.0	18 mei 2026	Vigerende versie
auteurs	Dhr. [redacted], dhr. [redacted] & mevr. [redacted]		
controle	Mevr. [redacted] & dhr. [redacted]		
controle en vrijgave	Mevr. [redacted]		
paraaf	[redacted]		
opdrachtgever	Gemeente De Wolden Raadhuisstraat 2 7921GD Zuidwolde		
contactpersoon	Mevr. [redacted]		

DISCLAIMER
Dit rapport is een soortenmanagementplan dat is opgesteld naar aanleiding van de nulmeting ter plaatse van gemeente De Wolden, in opdracht van gemeente De Wolden. Ten behoeve van de juiste interpretatie van dit rapport is het noodzakelijk te beschikken over de gehele rapportage, inclusief bijlagen. De gebruikte foto's zijn afkomstig van Eco Reest, tenzij anders vermeld.

Het rapport is ongeschikt voor toepassing in een juridische context indien de paginanummering van het rapport onjuist of onvolledig is, de bijlagen genoemd in de inhoudsopgave (deels) ontbreken en het projectnummer in het rapport en op de bijlage niet overeenkomt.

© 2026 Eco Reest.
Gebruik en overname van gegevens alleen toegestaan met volledige bronvermelding.
Wijze van citeren: Eco Reest (2026). Soortenmanagementplan gemeente De Wolden, kenmerk 250080-SMP, versie 1.0 d.d. 18 mei 2026

We stellen dit rapport alleen ter beschikking aan derden in geval van schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

Inhoudsopgave

Definitielijst 5

Samenvatting 6

1. Inleiding 7
1.1 Aanleiding en doel 7
1.2 Planperiode 8
1.3 Kwaliteitsborging 8
1.4 Leeswijzer 8

2. Reikwijdte van de vergunning flora en fauna activiteiten onder de Omgevingswet 9
2.1 SMP-gebied 9
2.2 Ruimtelijke ingrepen 10
2.3 Initiatiefnemers en actoren 10
2.4 Relevante soorten en wettelijk kader 10
2.5 Belang en alternatief 11
2.5.1 Belang van het project 11
2.5.2 Alternatief 12

3. Inventarisatie staat van instandhouding 14
3.1 Huidige staat van instandhouding en functies 14
3.1.1 Gewone dwergvleermuis 15
3.1.2 Ruige dwergvleermuis 16
3.1.3 Laatvlieger 18
3.1.4 Huismus 19
3.1.5 Spreeuw 20
3.1.6 Gierzwaluw 21
3.1.7 Huiszwaluw 22
3.1.8 Overige soorten 23
3.2 Doelpopulatie 23
3.2.1 Gewone dwergvleermuis 24
3.2.2 Ruige dwergvleermuis 24
3.2.3 Laatvlieger 24
3.2.4 Huismus 24
3.2.5 Spreeuw 24
3.2.6 Gierzwaluw 25
3.2.7 Huiszwaluw 25
3.2.8 Overige soorten 25
3.3 Benodigde compensatie 25

4. Mitigatie en natuurinclusieve maatregelen 27
4.1 Beoogde ontwikkelingen 27
4.2 Mitigatie 29
4.2.1 Beschermingszone 29
4.2.2 Kwetsbare periodes 30
4.2.3 Natuurvrij maken 30
4.2.4 Fasering Werkzaamheden 32
4.3 Natuurinclusieve maatregelen 33
4.3.1 Compensatiefactor 33
4.3.2 Knelpunten 35
4.3.3 Saldering 36

4.3.4 Keuze standaardmaatregelen uit mitigatiecatalogus 37
4.3.5 Specifieke mitigatietaak bij UP 38
4.3.6 Opgaand groen 38
4.4 Ecologisch werkprotocol of uitvoeringsplan 39
4.4.1 Ecologisch werkprotocol of uitvoeringsplan 39
4.4.2 Ecologisch logboek 39
4.4.3 Onverwachts aantreffen (andere) beschermde soorten 39
4.5 Gemeentelijke compensatie 40
4.5.1 Knelpunten 40
4.5.2 Ecologische plus 41

5. Monitoringsplan 43
5.1 Populatie 43
5.1.1 Vleermuizen 43
5.1.2 Vogels 45
5.1.3 Leefgebied 45
5.2 Gemeentelijke en niet effectief bewezen compensatie 46
5.3 Monitoringsverslag 46

6. Management- en administratieplan 47
6.1 Management 47
6.2 Administratiesysteem 49
6.3 Stappenplan 49

Literatuur 52

Bijlage 1 – Compensatie berekeningen per kern 54

Bijlage 2 – Wettelijk kader 60

Losse bijlage Catalogus natuurinclusieve maatregelen versie 1.1
Losse bijlage Standaard ecologische werkprotocollen
Losse bijlage Stappenplan gebruik van SMP

Definitielijst

Begrip	Nadere toelichting
Ecologisch werkprotocol (EWP)	Protocol waarin wordt vermeld welke maatregelen getroffen moeten worden om schade aan beschermde plant- en diersoorten te voorkomen.
Ecologisch deskundige	Een ecologisch deskundige is een persoon met aantoonbare specifieke ecologische kennis en ervaring. Hij of zij geeft ecologisch advies en/of begeleidt werkzaamheden op het gebied van habitats (natuurlijke leefgebieden) en soorten. En heeft voldoende kennis en jarenlange ervaring om ecologisch onderzoek te kunnen doen. Hiermee bedoelen we dat de ecologisch deskundige: ▪ De functionaliteit van leefgebieden van beschermde soorten (her)kent; ▪ Kennis heeft van algemeen erkende onderzoeksmethoden; ▪ Ecologische werkprotocollen kan uitwerken; ▪ Specifieke maatregelen kan begeleiden. (RVO, z.d.)
Grondgebonden woning	Een grondgebonden woning is een huis dat direct met de grond verbonden is, waarbij ten minste één woonlaag aansluit op het maaiveld en de ingang zich op straatniveau bevindt
Grootschalige renovatie	Een renovatie waarbij meer dan 25% van de schil van bebouwing wordt vernieuwd.
Hoogbouw	Een pand met twee of meer volledige bouwlagen hoger dan 25 meter. Het betreft gestapelde bouw, zoals flats, appartementencomplexen of woontorens.
Kolonie	Een groep van organismen (bv. vleermuizen) die tot dezelfde soort behoren en die bij elkaar verblijven.
Omgevingswet (Ow)	Wet die per 1 januari 2024 is ingegaan. De wet gaat over de ruimte waarin mensen wonen. Zij waarborgt de balans tussen het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving.
Overige bebouwing	Bebouwing die geen woonfunctie heeft of niet voldoet aan de definities 'grondgebonden woning' en 'hoogbouw'.
Salderingsboekhouding	De boekhouding die bijhoudt wat waar is gerealiseerd aan compensatie om zo inzicht te krijgen of voldoende alternatieven aanwezig zijn.
Soortenmanagementplan (SMP)	Gebiedsgericht plan waarbij het doel is om actief de staat van instandhouding van beschermde soorten te verbeteren in combinatie met ruimtelijke ontwikkeling. Het SMP kan gebruikt worden voor een gebiedsgerichte omgevingsvergunning.
Staat van instandhouding (SvI)	Maatstaf voor de algehele toestand van een soort. Deze is gebaseerd op populatieomvang, verspreidingsgebied en kwaliteit van leefgebied.
Uitvoeringsplan (UP)	Plan dat ecologische maatregelen vertaalt in de praktijk in combinatie met (bouw)werkzaamheden. Zie ook EWP.
Woningcomplex	Een groep woningen die samen één geheel vormen, vaak rijtjeswoningen

Samenvatting

De verduurzamingsopgave binnen de gemeente De Wolden heeft een zodanige omvang dat de gangbare werkwijze voor soortenbescherming, zoals toegepast binnen het kader van de Omgevingswet, als te intensief en tijdrovend wordt beschouwd. Daarom heeft de gemeente De Wolden een Soortenmanagementplan (SMP) opgesteld, dat voorziet in een versnelde verduurzamingsaanpak en een verbeterde bescherming van gebouwgebonden soorten. Met het SMP en de daaraan gekoppelde gebiedsvergunning kunnen woningeigenaren binnen het onderzochte gebied hun gebouwen isoleren, renoveren, onderhouden, slopen en vernieuwen. Daarbij wordt natuurinclusief gebouwd (met compenserende maatregelen), met als doel dat naast de kwaliteitsverbetering van de bebouwing óók een versterking plaatsvindt van de populaties van gebouwgebonden soorten, waaronder diverse vleermuissoorten, zwaluwen, spreeuw, huismus en ringmus.

Onderzoek en bepaling compensatie

Voorafgaand aan het vaststellen van de benodigde compenserende maatregelen is grootschalig veldonderzoek uitgevoerd in overeenstemming met de SMP-methodiek binnen de dorpen van de gemeente De Wolden. Op basis hiervan zijn de populatie-aantallen van relevante beschermde soorten per kern vastgesteld. Deze gegevens vormen de basis voor het bepalen van de benodigde compenserende maatregelen per woning.

Hierbij is rekening gehouden met verschillen in populatieontwikkelingen. Zo kan, waar ecologisch noodzakelijk, extra aandacht worden besteed aan soorten waarvan de staat van instandhouding kwetsbaarder is, zoals bepaalde vleermuissoorten (bijvoorbeeld laatvlieger). De gemeente kan aanvullend extra compensatie realiseren waar dat vanuit ecologisch perspectief wenselijk is.

Met de voorgestelde maatregelen kan de staat van instandhouding van de soorten binnen het gebied worden gewaarborgd en waar mogelijk verbeterd.

Uitvoering en protocollen

Afhankelijk van de aard van de geplande werkzaamheden wordt gewerkt met ecologische werkprotocollen. Tijdens de uitvoering wordt een ecologisch logboek bijgehouden, waarmee wordt geborgd dat:

- Werkzaamheden geen negatieve effecten veroorzaken voor beschermde soorten;
- De juiste compenserende maatregelen op de juiste wijze worden toegepast;
- Natuurinclusieve bouweisen structureel worden geborgd, waaronder het realiseren van verblijfplaatsen in nieuwbouw of vernieuwde panden.

Deze werkwijze zorgt voor een consistente borging van de werkzaamheden en draagt bij aan het behalen van de ecologische doelstellingen, zoals verankerd in het SMP.

Monitoring en bijsturing

In het SMP zijn doelstellingen voor populatieontwikkelingen geformuleerd. Elke vijf jaar wordt met gebiedsmonitoring beoordeeld of de toegepaste werkwijze en compenserende maatregelen effectief zijn. Op basis van deze gegevens kan worden vastgesteld of aanscherping van maatregelen nodig is, dan wel of de geldende vergunning kan worden verlengd.

Deze systematische monitoring vormt daarmee een belangrijk instrument voor het continu verbeteren van zowel de ecologische kwaliteit als de uitvoeringspraktijk.

1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de aanleiding en het doel van het soortenmanagementplan (hierna: SMP) en het wettelijk kader.

1.1 Aanleiding en doel

Gemeente De Wolden heeft de ambitie om een toekomstbestendige, duurzame gemeente te zijn. Een belangrijk onderdeel daarvan is de verduurzamingsopgave: de komende jaren zullen veel woningen en gebouwen worden geïsoleerd, gerenoveerd en verduurzaamd. Juist deze werkzaamheden hebben echter direct raakvlakken met beschermde gebouwgebonden soorten, zoals vleermuizen en vogels, die afhankelijk zijn van verblijfplaatsen in en aan gebouwen.

Hier knelt het op meerdere fronten. Veel inwoners en bedrijven zijn zich niet bewust van hun wettelijke verplichtingen op het gebied van flora en fauna. De wet schrijft voor dat voorafgaand aan werkzaamheden moet worden onderzocht of beschermde soorten aanwezig zijn, maar in de praktijk gebeurt dit lang niet altijd. Overtredingen vinden daardoor vaak onbewust plaats. Wanneer mensen zich wél aan de regels willen houden, stuiten zij op hoge kosten en lange doorlooptijden voor ecologisch onderzoek — vooral voor particulieren staan deze niet in verhouding tot de omvang van hun project. Het gevolg is dat mensen afzien van onderzoek of werkzaamheden uitvoeren zonder de juiste stappen te doorlopen.

Tegelijkertijd staan populaties van beschermde soorten in de bebouwde kom steeds verder onder druk. Door verdichting van wijken, renovatie van oudere gebouwen en het verdwijnen van groen in tuinen en straten raken steeds meer dieren hun vaste verblijfplaatsen kwijt. Zonder gerichte aandacht dreigt de kloof tussen wet en werkelijkheid alleen maar groter te worden.

Het Soortenmanagementplan (SMP) is het antwoord op deze knelpunten. Door op gemeenteniveau in kaart te brengen waar beschermde soorten voorkomen en een gebiedsgerichte aanpak te hanteren, worden inwoners ontlast van individuele onderzoeksverplichtingen en worden kosten en doorlooptijden aanzienlijk teruggebracht. Tegelijkertijd waarborgt het SMP dat de bescherming van soorten structureel wordt verankerd, niet alleen bij de verduurzamingsopgave, maar ook bij andere ontwikkelingen en onderhoudswerkzaamheden aan bebouwing binnen de gemeente.

Vanwege de omvang van het project is de gangbare project-specifieke bescherming van gebouwgebonden soorten niet haalbaar. In plaats daarvan wil gemeente De Wolden een meer gebiedsgerichte aanpak gebruiken op basis van een SMP. Hiermee wil gemeente De Wolden een gebiedsgerichte omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteiten op de Omgevingswet (hierna: Ow) aanvragen. Deze omgevingsvergunning zal betrekking hebben op de woonkernen binnen de gemeente De Wolden. De gebiedsgerichte omgevingsvergunning wordt gebaseerd op een SMP, op grond van een gebiedsgericht onderzoek en aanpak.

Met een SMP kan voorzien worden in de vraag naar een gebiedsgerichte aanpak voor activiteiten over een langere periode, die de huidige projectgerichte aanpak kan vervangen. Hierin wordt gewerkt met grotere ruimtelijke eenheden waarbinnen diverse werkzaamheden plaatsvinden en complexe netwerken van beschermde soorten en functies aanwezig zijn en behouden blijven. Een goed SMP biedt vanwege de gebiedsbrede aanpak ook kansen voor een betere soortenbescherming dan in de huidige situatie. Het doel van het SMP is:

- Ervoor zorgen dat populaties van de relevante soorten vogels en vleermuizen in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan en/of te verbeteren.
- Het vergroten van het aantal nest- en verblijfplaatsen van de relevante soorten vogels en vleermuizen in de panden binnen het SMP-gebied.
- Het functioneel leefgebied van de betreffende beschermde diersoorten verbeteren.
- Vertraging van de werkzaamheden in de ruimtelijke inrichting, zoals verduurzaming, voorkomen.

- De vergunningsprocedure rond de Ow verkorten bij ruimtelijke ontwikkelingen en bestendig beheer en onderhoud.

Provincie Drenthe heeft in maart 2024 het beleidskader gepubliceerd genaamd ''natuurvriendelijk isoleren van particuliere woningen onder het pre-SMP''. Hierbij is ook de bijlage gepubliceerd ''gebiedsgerichte omgevingsvergunning en soortenmanagementplan (SMP)'' (provincie Drenthe, 2024). Dit document is opgesteld om initiatiefnemers en adviesbureaus duidelijkheid te verschaffen over de aspecten waaraan vergunningsaanvragen flora en fauna activiteiten onder de Omgevingswet op basis van een SMP in de provincie Drenthe moeten voldoen. De aspecten en randvoorwaarden uit dat document worden toegepast in het onderhavige traject voor een gebiedsvergunning voor gemeente De Wolden.

1.2 Planperiode

De vergunning wordt aangevraagd voor de periode van tien jaar, dit is ook de planperiode van het SMP. Halverwege en in het laatste jaar van de vergunning zal het SMP geëvalueerd worden in nauw overleg met bevoegd gezag van de provincie Drenthe. Dan kunnen zaken, als nodig, bijgesteld worden. Daarnaast kan in het laatste jaar van de vergunning afstemming plaatsvinden over een verlenging van de vergunning.

1.3 Kwaliteitsborging

Eco Reest streeft ernaar onderzoek van een zo hoog mogelijke kwaliteit te leveren:

Eco Reest Holding BV is gecertificeerd volgens "NEN-EN-ISO 9001:2015", voor het geven van milieukundig advies in relatie tot ruimtelijke ontwikkelingen en gebouwen met inbegrip van de uitvoering van gerelateerde onderzoeksactiviteiten op het gebied van bodemonderzoek en -sanering, ecologie, asbestinventarisaties en sloopbegeleiding.

Eco Reest is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Als aangesloten adviesbureau zorgen we samen met de andere leden voor een betere borging van kwaliteit in de uitvoering van ecologisch onderzoek.

Dit onderzoek en advies is tot stand gekomen onafhankelijk van de belangen van de opdrachtgever en derden.

Eco Reest is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en is gemachtigd gebruik te maken van de vergunningen en correspondentie met bevoegde gezagen van het Netwerk Groene Bureaus met betrekking tot de Omgevingswet.

1.4 Leeswijzer

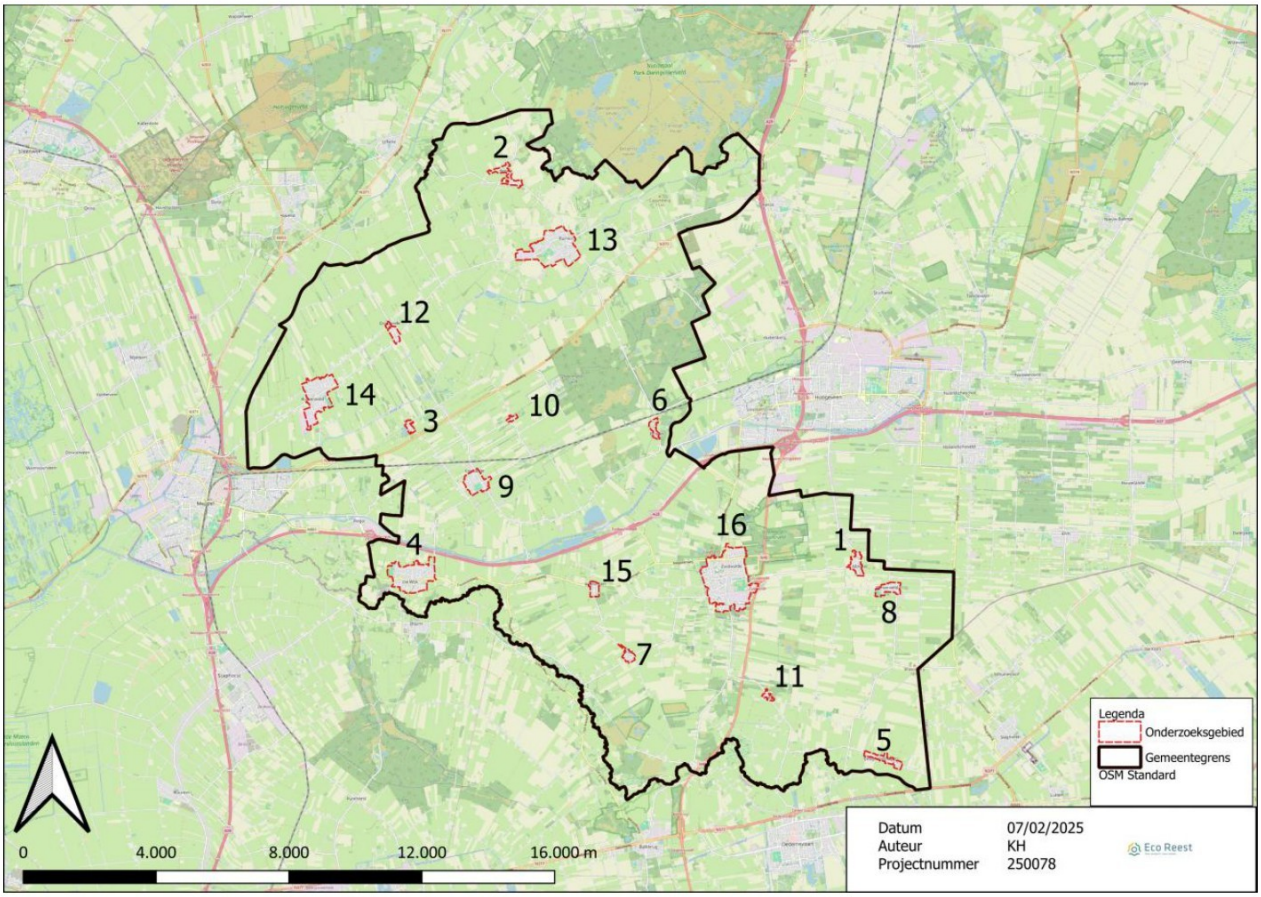
In hoofdstuk 2 wordt de reikwijdte van de gebiedsgerichte Omgevingsvergunning Omgevingswet uiteengezet, gevolgd door een toelichting op de staat van instandhouding van de relevante soorten in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de mitigatie- en compensatie die benodigd is. Daarna volgt in hoofdstuk 5 het monitoringsplan. In hoofdstuk 6 is het management- en administratieplan opgenomen. Het rapport wordt afgesloten met een literatuur- en definitielijst.

2. Reikwijdte van de vergunning flora en fauna activiteiten onder de Omgevingswet

2.1 SMP-gebied

Het SMP-gebied betreft gemeente De Wolden in het zuidwesten van de provincie Drenthe. Binnen de gemeente zijn in totaal 10.504 woningen aanwezig. De omgeving van de dorpen bestaat voornamelijk uit agrarische percelen. Verder zijn er in de omgeving groenstructuren zoals bossen, bosschages, bomenrijen en parken aanwezig. Daarnaast is opgaand groen aanwezig rondom woningen, gebouwen en in de (achter)tuinen. Oppervlaktewateren binnen de gemeente bestaan uit watergangen zoals de Hoogeveensche vaart en Wold Aa/Ruiner Aa, verschillende sloten, greppels en vijvers.

De ligging van het SMP-gebied in gemeente De Wolden is weergegeven in figuur 2.1. Het gehele gebied bestaat uit zestien woonkernen: Alteveer, Ansen, Berghuizen, de Wijk, Drogteropslagen, Echten, Fort, Kerkenveld, Koekange, Koekangerveld, Linde, Oosteinde, Ruinen, Ruinerwold, Veeningen en Zuidwolde (op volgorde genummerd). Een uitgebreide beschrijving van de zestien deelgebieden is terug te vinden in de Potentiescan gemeente De Wolden door Eco Reest (Eco Reest, 2025).

Figuur 2.1 Ligging van het SMP-gebied waarbij de verschillende dorpen zijn genummerd (1-16, respectievelijk: Alteveer, Ansen, Berghuizen, De Wijk, Drogteropslagen, Echten, Fort, Kerkenveld, Koekange, Koekangerveld, Linde, Oosteinde, Ruinen, Ruinerwold, Veeningen en Zuidwolde).

2.2 Ruimtelijke ingrepen

De gebiedsvergunning is van toepassing op onderstaande genoemde ruimtelijke ingrepen aan bebouwing binnen de aangegeven woonkernen van gemeente De Wolden, die van invloed kunnen zijn op beschermde soorten. Voor deze ingrepen is na verlening van de vergunning juridische dekking vanuit de Omgevingswet, mits wordt gewerkt volgens SMP en eventuele aanvullende vergunningsvoorwaarden.

Voor de volgende ingrepen aan bebouwing binnen het SMP-gebied (paragraaf 2.1) wordt een vergunning aangevraagd:

- Bestendig beheer;
- Renovatie;
- Verduurzaming;
- Sloop en nieuwbouw.

In hoofdstuk 4.1 zijn de ingrepen en effecten op beschermde natuurwaarden nader uitgewerkt.

2.3 Initiatiefnemers en actoren

Primaire eindverantwoordelijkheid voor registratie en verslaglegging ligt bij de vergunninghouder, te weten de gemeente De Wolden (in hoofdstuk 6 nader toegelicht). Door middel van een doormachtiging kunnen ook andere initiatiefnemer gebruik maken van dit SMP. Dit geldt alleen als de ligging van het pand en voorgenomen werkzaamheden passen binnen de reikwijdte van het SMP. Daarnaast kunnen ook verschillende actoren betrokken zijn bij werkzaamheden die worden uitgevoerd onder het SMP.

De gemeente kan het gebruik maken van dit SMP doormachtigen aan initiatiefnemers, zoals:

- Woningcorporaties;
- Projectontwikkelaars;
- Bouw- en verduurzamingsbedrijven;
- VvE's;
- Woningverhuurbedrijven;
- Particuliere pandeigenaren.

De verantwoordelijkheden van de vergunninghouder, initiatiefnemers en actoren wordt nader besproken in hoofdstuk 6: Management- en administratieplan.

2.4 Relevante soorten en wettelijk kader

De beoogde ontwikkelingen binnen het SMP-gebied kunnen leiden tot het overtreden van verbodsbepalingen voor onderstaande gebouwbewonende soorten. Alle type verblijfplaatsen van de betreffende soorten zijn opgenomen binnen de reikwijdte van het SMP. Niet van alle onderzochte soorten zijn verblijf- of nestplaatsen aangetroffen binnen het SMP-gebied. Desondanks worden ook deze soorten opgenomen in het SMP, omdat losse verblijfplaatsen gemist kunnen zijn en tijdens de duur van de vergunning de aanwezigheid kan veranderen. In tabel 2.1 wordt weergegeven welke verbodsbepalingen voor welke soort overtreden kunnen worden. In bijlage 2 is een nadere toelichting op het wettelijk kader opgenomen.

Tabel 2.1. De soorten van dit SMP en de concrete verbodsbepalingen die in relatie tot deze soorten overtreden zouden kunnen worden.

Soort	Verbodsbepaling
Habitatrichtlijn	
Gewone dwergvleermuis	⚡ Op grond van artikel 11.46.1 lid b van het Bal is het verboden om dieren als bedoeld in lid a opzettelijk te verstoren. ⚡ Op grond van artikel 11.46.1 lid d van het Bal is het verboden om de voorplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in lid a te beschadigen of te vernielen.
Ruige dwergvleermuis	
Laatvlieger	
Kleine dwergvleermuis	
Tweekleurige vleermuis	
Rosse vleermuis	
Meervleermuis	
Gewone grootoorvleermuis	
Baardvleermuis	
Brandts vleermuis	
Watervleermuis	
Vogelrichtlijn	
Huismus	⚡ Op grond van artikel 11.37.1 lid b van het Bal is het verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld onder lid a te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen. ⚡ Op grond van artikel 11.37.1 lid d van het Bal is het verboden vogels als onder lid a opzettelijk te storen. ⚡ Op grond van artikel 11.37.3 het Bal is het verbod, bedoeld in lid d van artikel 11.37.1, niet van toepassing indien de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.
Spreeuw	
Gierzwaluw	
Huiszwaluw	
Ringmus	

2.5 Belang en alternatief

2.5.1 Belang van het project

Door de Nederlandse overheid is de ambitie gesteld dat alle woningen in Nederland in 2050 CO2- neutraal zijn (Rijksoverheid, 2013). In de Aedes-agenda 2020-2023 is afgesproken dat de corporatiesector als geheel een gemiddelde Energie Index van 1,25 (gemiddeld energielabel B) wil bereiken voor de totale huurwoningenvoorraad van de corporaties. Dit is echter onhaalbaar gebleken. Daarom is afgesproken dat elk jaar 300.000 bestaande woningen en gebouwen energiezuiniger worden gemaakt. Hierop aansluitend heeft de overheid in 2023 het doel gesteld om 2,5 miljoen woningen te isoleren voor 2031. Om deze gestelde doelen haalbaar te maken is verduurzaming en renovatie op grote schaal en in een snel tempo noodzakelijk. Door middel van dit SMP wordt het vergunningstraject voor alle pandeigenaren binnen de reikwijdte versneld en ondersteund de gemeentes de woningcorporaties met het behalen van de gestelde doelen. Het SMP draagt zodoende bij aan de Nederlandse verduurzamingsopgave: er is sprake van een **'dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor milieu wezenlijk gunstige effecten'**.

Binnen de gemeente De Wolden zijn vele woningen aanwezig waarvan de technische staat van de woningen niet meer voldoet aan de eisen van deze tijd. Gemeente De Wolden heeft daarom een actieplan opgezet om de verduurzaming van deze woningen te bevorderen (Gemeente De Wolden, 2023). De woningen zijn slecht of niet geïsoleerd, waardoor er veel energieverlies optreedt. Bovendien is het klimaat in de woningen niet optimaal als het gevolg van vocht en tocht. Mensen die in een vochtig of beschimmeld huis wonen hebben vaker luchtwegklachten dan mensen die in een droog huis wonen. Wonen in een vochtig huis kan leiden tot het ontstaan van astma of

verergering daarvan. Bovendien komen in vochtige huizen meer schimmels en/of huisstofmijten voor, en groeien ze sneller dan in een droog huis. Schimmels en huisstofmijten kunnen allergieën veroorzaken (GGD Leefomgeving, 2026).

De gerenoveerde woningen zijn beter geïsoleerd waardoor een gezonder leefklimaat ontstaat. Hierdoor dient het project het belang **'volksgezondheid of openbare veiligheid'**.

Ook draagt het SMP bij aan '**de bescherming van de wilde fauna en instandhouding van de natuurlijke habitats'**.

Door middel van het uitgevoerde ecologische veldonderzoek voor het SMP is inzichtelijk geworden waar belangrijke locaties voor populaties van huismus, ringmus, spreeuw, gierzwaluw, huiszwaluw en gebouwbewonende vleermuizen zich bevinden. Hierdoor kunnen kritieke locaties als bijvoorbeeld kraam- en massawinterverblijven van vleermuizen en kolonies van vogels worden beschermd.

Door de genoemde werkzaamheden uit te voeren onder de voorwaarden van dit SMP en bijbehorende omgevingsvergunning, worden populaties van huismus, huiszwaluw, ringmus, spreeuw en gierzwaluw en gebouwbewonende vleermuizen ontzien. De maatregelen die bij het SMP horen bestaan uit het vermijden van schade aan nest- en verblijfplaatsen of essentieel leefgebied, het vervangen van nest- en verblijfplaatsen en het verbeteren van foerageergebieden en vliegroutes. Door (bóvenop de gangbare vervangende verblijfplaatsen) ook een 'plus' te genereren wordt gezorgd voor een rijk aanbod aan verblijfplaatsen voor vogels en vleermuizen wat bijdraagt aan een verbetering van de gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten. Deze maatregelen samen moeten ervoor zorgen dat er geen dieren gewond raken of doodgaan, dat populaties kunnen herstellen of groeien en dat de staat van instandhouding van de beschermde gebouwgebonden soorten in de gemeente De Wolden duurzaam gunstig blijft en waar mogelijk wordt versterkt.

De monitoring (hoofdstuk 5) vanuit het SMP is een vinger aan de pols. Het zorgt ervoor dat veranderingen in de populatie kunnen worden gedetecteerd. Daarnaast maakt het de effectiviteit van maatregelen duidelijk en biedt het gelegenheid tot bijstellingen. Het maakt het mogelijk om tijdig bij te sturen wanneer nieuwe kennis beschikbaar wordt en/of wanneer maatregelen onvoldoende blijken te werken.

In paragraaf 4.5 staat beschreven op welke wijze de gemeente uitvoering gaat geven aan het SMP in relatie tot de ecologische plus en hoe dat aanhaakt bij andere beleidsterreinen. Ook wordt beschreven waar kansen liggen en welke knelpunten worden opgelost. Dit komt ten goede aan de populaties van vogels en vleermuizen. Hieruit blijkt dat het wettelijk belang **'bescherming flora en fauna'** op het SMP van toepassing is.

2.5.2 Alternatief

Om te onderbouwen waarom het Soortenmanagementplan de meest verantwoorde aanpak is, wordt hieronder toegelicht waarom de alternatieven — niets doen, een regulier traject per project, of het uitstellen van werkzaamheden — geen gelijkwaardige of betere uitkomsten bieden voor zowel de gebouwde omgeving als de beschermde soorten.

Binnen de gemeente De Wolden zullen op termijn diverse panden gerenoveerd of gesloopt moeten worden vanwege bouwtechnische en energetische doelstellingen. Deze werkzaamheden zijn locatiegebonden en kunnen niet elders worden uitgevoerd.

De technische staat van een deel van de woningen is zodanig dat renovatie noodzakelijk is om te kunnen voldoen aan de hedendaagse bouwkundige en energetische eisen. Veel woningen zijn onvoldoende geïsoleerd, wat leidt tot significant energieverlies. Daarnaast veroorzaken tocht en vocht een minder comfortabel en gezond binnenklimaat. Wanneer geen woningverbeteringen worden doorgevoerd, zullen deze panden op termijn onbewoonbaar raken, wat uiteindelijk tot sloop leidt. Hierdoor gaan vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen en vogels minimaal tijdelijk (ten minste twee seizoenen) verloren. Bij sloop en nieuwbouw buiten de SMP-methodiek ontbreken op de

slooplocatie gedurende langere tijd beschikbare verblijfplaatsen. Dit dwingt vleermuizen en vogels om functionele alternatieven te zoeken, wat risico's meebrengt voor het reproductiesucces. Hoewel nieuwbouw ruimte biedt om omvangrijke en duurzame faunavoorzieningen te integreren, vergt het meerdere jaren voordat soorten deze nieuwe voorzieningen herkennen en in gebruik nemen. Door de lange periode zonder verblijfplaatsen en de noodzakelijke gewenningsperiode is sloop-nieuwbouw, buiten het SMP, ecologisch geen gunstiger alternatief.

Naast woningen die door renovatie behouden kunnen blijven, zijn er panden waarvoor sloop al direct noodzakelijk is. Door deze sloop zorgvuldig te plannen kunnen negatieve effecten op populaties van beschermde soorten worden voorkomen. Tegelijk kan worden bepaald hoe natuurinclusieve maatregelen optimaal worden geïntegreerd in nieuwbouw. Door de omvang van het project kunnen werkzaamheden gefaseerd en gecoördineerd worden uitgevoerd, wat bijdraagt aan een zo natuurvriendelijk mogelijke aanpak. Het uitstellen van sloop van panden in slechte staat is daarmee geen ecologisch gunstiger alternatief; verval van gebouwen kan zelfs ongunstig zijn voor gebouwbewonende soorten (bijvoorbeeld wanneer een lekkend dak verblijfplaatsen onaantrekkelijk maakt).

Een regulier traject zonder SMP, waarbij per woning of straat afzonderlijk wordt beoordeeld welke effecten geplande werkzaamheden hebben op beschermde natuur, brengt aanzienlijk hogere kosten met zich mee dan de SMP-methodiek. Bovendien duurt een regulier traject langer en is het moeilijker om goed rekening te houden met de landelijke en provinciale staat van instandhouding van soorten, omdat er geen lokaal gebiedsdekkend onderzoek aan ten grondslag ligt. Daarnaast zijn particulieren vaak onvoldoende op de hoogte van hun verplichtingen bij ruimtelijke ontwikkelingen. Het SMP biedt hiervoor een laagdrempelige en zorgvuldige oplossing.

De SMP-werkwijze, waarbij in elk te renoveren pand verblijfsmogelijkheden voor gebouwbewonende soorten worden aangebracht, minimaliseert de periode waarin geen verblijfplaatsen aanwezig zijn. Door de gekozen inrichting, werkwijze en planning (buiten kwetsbare periodes) wordt schade aan beschermde soorten zoveel mogelijk voorkomen. De meerwaarde van deze aanpak ligt in het feit dat meer voorzieningen worden gerealiseerd dan vanuit wetgeving minimaal vereist. Daarbij wordt ook gekeken naar de omgeving van een gebouw, voor zover relevant voor de soort. Elk jaar wordt een balans opgesteld om te beoordelen of voldoende voorzieningen aanwezig of gepland zijn. Hiervoor wordt een aparte salderingsadministratie bijgehouden. Deze aanpak zorgt ervoor dat het tijdelijke verlies aan verblijfplaatsen adequaat – en vaak beter – wordt gemitigeerd dan binnen een regulier traject. Een bijkomend voordeel van de gebiedsgerichte aanpak is dat belangrijke verblijfplaatsen en netwerken van beschermde soorten beter en sneller in beeld komen. Hierdoor kunnen deze verblijfplaatsen effectiever worden beschermd. De opgedane kennis maakt het mogelijk de benodigde draagkracht van het gebied te bepalen, zodat de ondergrens daarvan nooit wordt bereikt. Dit wordt geborgd door altijd met een overcompensatie te werken.

Bij reguliere, afzonderlijke vergunningaanvragen wordt enkel gewerkt met een compensatiefactor voor soorten die tijdens onderzoek daadwerkelijk zijn vastgesteld. Binnen het SMP wordt elk object waar werkzaamheden plaatsvinden natuurinclusief gemaakt, ook wanneer er ter plaatse geen beschermde soorten zijn aangetroffen. Daardoor worden aanzienlijk meer ecologisch waardevolle voorzieningen gerealiseerd dan bij een projectmatige benadering. De gebiedsgerichte en gecoördineerde aanpak waarborgt daarnaast een grote diversiteit aan soorten en functies in het totaalpakket van voorzieningen.

Bij de gekozen werkwijze wordt volledig rekening gehouden met aanwezige beschermde soorten door werkzaamheden zoveel mogelijk buiten kwetsbare periodes te plannen en door in de nieuwe situatie passende verblijfplaatsen te integreren.

3. Inventarisatie staat van instandhouding

Het vooronderzoek heeft bestaan uit een potentiescan (Eco Reest, 2025). Hieruit is de potentie van gemeente De Wolden voor beschermde diersoorten beoordeeld. Vervolgens is een nulmeting uitgevoerd met meerdere veldonderzoeken in het SMP-gebied om de populaties van de beschermde diersoorten in kaart te brengen (Eco Reest[2], 2026). Op basis van deze onderzoeken is bepaald hoe deze populaties behouden moeten worden bij de geplande werkzaamheden in het SMP-gebied.

Voor de lokale staat van instandhouding per soort wordt de vergelijking gemaakt tussen het percentage woonoppervlak en het percentage van de lokale populatieschatting. In deze analyse is de vergelijking met de provincie leidend ten opzichte van de vergelijking met de populatie op landelijk niveau. Pas als de lokale populatieschatting groter is dan wat binnen het gebied verwacht wordt, op basis van landelijke als provinciale cijfers, zal de lokale staat van instandhouding als zeer gunstig worden beschreven. In het geval dat de populatieschatting binnen de waarde valt van de verwachte populatie wordt de lokale staat van instandhouding gekenmerkt als gunstig. In het geval dat de populatieschatting onder de waarde valt van de verwachte populatie wordt de lokale staat van instandhouding gekenmerkt als ongunstig. Verder is er een staat van instandhouding-index berekend op basis van de provinciale cijfers zodat er een duidelijk beeld is van de staat van instandhouding. Hiervoor wordt het gemiddelde populatiepercentage gedeeld door het percentage woonoppervlak. Een staat van instandhouding-index van bijvoorbeeld 2 zou daarmee betekenen dat er naar schatting 2 keer zoveel individuen zijn als verwacht, op basis van provinciale populatie cijfers.

De status van de lokale staat van instandhouding is dus relatief gesteld aan provinciale en landelijke populatiecijfers (Broekhuizen et al., 2016/ Dietz et al., 2011/Sovon, z.d/ Ministerie LVVN, 2025). Het belangrijk om op te merken dat als de populatie van een soort in een bepaalde kern gezien wordt als gunstig, dit niet direct wil zeggen dat de populatie hoog is. Het aantal laatvliegers bijvoorbeeld is in Nederland de afgelopen tijd sterk gedaald en kan dus al snel een gunstige lokale staat van instandhouding hebben terwijl het populatieniveau alsnog te laag is en hij gekenmerkt wordt als kwetsbaar op de Rode lijst (Nederlands Soortenregister, 2026).

3.1 Huidige staat van instandhouding en functies

De onderstaande tabellen geven de populatieschattingen weer van beschermde vogels en vleermuizen (tabel 3.1 & 3.2). In tabel 3.3 worden de verschillende totale oppervlaktes en woonoppervlaktes met elkaar vergeleken.

Tabel 3.1 Populatieschatting van vleermuizen in gemeente De Wolden aan de hand van de vastgestelde verblijfplaatsen (Eco Reest, 2026)

Soort	Zomerverblijfplaatsen*	Paarverblijfplaatsen	Kraam verblijfplaatsen (aantal kraamkolonies)	Massawinter verblijfplaatsen	Geschatte populatie (excl. jongen)
Gewone dwergvleermuis	89	169	75 (22)	3	4.220
Ruige dwergvleermuis	-	17	-	-	34
Laatvlieger	16	-	21 (7)	-	370

*Het aantal zomerverblijfplaatsen is vrijwel altijd een onderschatting.

Tabel 3.2 Populatieschatting van de onderzochte vogels in gemeente De Wolden aan de hand van de vastgestelde nestplaatsen (Eco Reest, 2026)

	Aantal kolonies	Aantal nesten	Populatieschatting
Huismus	20	1051	2.102
Spreeuw	11	207	414
Gierzwaluw	8	101	202
Huiszwaluw	5	82	170

Tabel 3.3 Oppervlakten en woonoppervlak van gemeente De Wolden en haar kernen, in vergelijking met de totale oppervlakte in Drenthe (bron: CBS, 2023; Kadastralekaart, 2026).

	Totale oppervlakte (ha)	Woonoppervlak (ha)	Woonoppervlak percentage van landelijk (%)	Woonoppervlak percentage van provinciaal (%)
Nederland	4.154.337	254.793	100	-
Provincie Drenthe	268.039	10.855	4,260	100
Gemeente De Wolden	22.635	516	0,203	4,754
Alteveer	42	18	0,007	0,166
Ansen	92	2	0,001	0,018
Berghuizen	37	7	0,003	0,064
De Wijk	143	82	0,032	0,755
Drogteropslagen	69	13	0,005	0,120
Echten	58	4	0,002	0,037
Fort	31	10	0,004	0,092
Kerkenveld	53	14	0,005	0,129
Koekange	76	26	0,010	0,240
Koekangerveld	41	2	0,001	0,018
Linde	17	5	0,002	0,046
Oosteinde	23	11	0,004	0,101
Ruinen	174	88	0,035	0,811
Ruinerwold	193	60	0,024	0,553
Veeningen	19	9	0,004	0,083
Zuidwolde	262	153	0,060	1,409

3.1.1 *Gewone dwergvleermuis*

De Nederlandse populatie voor de gewone dwergvleermuis wordt geschat op 300.000 tot 600.000 individuen (Broekhuizen et al., 2016/ Dietz et al., 2011). De landelijke trend van vleermuizen ligt op zo'n 3% groei per jaar waardoor de huidige landelijke populatie geschat kan worden op 500.000 – 1.000.000 (trend van vleermuizen 1986-2024, CBS en zoogdiervereniging, Ministerie LVVN, 2025). Voor de populatie van de provincie is een schatting gedaan in de pre-SMP van provincie Drenthe (Eco Reest[1], 2023). Deze populatieschatting wordt niet gecorrigeerd met 3% zoals de landelijke schatting. Dit komt doordat deze populatieschatting een recentere berekening is dan de landelijke populatieschatting (2 á 3 jaar ten opzichte van meer dan 10 jaar geleden, respectievelijk).

Op basis van de SMP-nulmeting wordt de totale populatie van gemeente de Wolden ingeschat op zo'n 4.220 volwassen individuen. Dit getal is voortgekomen uit het nulmetingsonderzoek waarbij 75 kraamverblijven afkomstig van 22 kraamkolonies zijn aangetroffen binnen de gemeente. Daarnaast zijn er meerdere (massa-) winterverblijfplaatsen en 89 zomerverblijfplaatsen vastgesteld. Verder zijn er binnen de gemeente 169 paarverblijfplaatsen.

Tabel 3.4 geeft een overzicht weer met de lokale staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis op basis van de populatieschattingen van de nulmeting en het landelijke of provinciale populatieniveau. Over het algemeen kan de lokale staat van instandhouding voor de gewone dwergvleermuis binnen gemeente De Wolden worden beschouwd als zeer gunstig. Alleen voor het dorp Ansen ligt de populatieschatting lager dan de verwachte populatie gegeven de woonoppervlakte. Voor Ansen wordt de lokale staat van instandhouding dan ook beschouwd als ongunstig.

Tabel 3.4 Populaties en lokale staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis in verschillende regio's ten opzichte van woonoppervlak.

	Woonoppervlak percentage van landelijk (%)	Woonoppervlak percentage van provinciaal (%)	Populatie schatting	Populatie percentage van landelijk (%)	Populatie percentage van provinciaal (%)	Staat van instandhouding index	Lokale staat van instandhouding
Nederland	100	-	500.000 – 1.000.000	100	-	-	-
Provincie Drenthe	4,260	100	64.315	6,4315 – 12,863	100	-	-
Gemeente De Wolden	0,203	4,754	4.220	0,42 – 0,84	6,56	1,38	Zeer gunstig
Alteveer	0,007	0,166	374	0,04 – 0,07	0,58	3,49	Zeer gunstig
Ansen	0,001	0,018	6	0,00 – 0,00	0,01	0,56	Ongunstig
Berghuizen	0,003	0,064	336	0,03 – 0,07	0,52	8,18	Zeer gunstig
De Wijk	0,032	0,755	504	0,05 – 0,10	0,78	1,03	Gunstig
Drogteropslagen	0,005	0,120	164	0,02 – 0,03	0,26	2,17	Zeer gunstig
Echten	0,002	0,037	48	0,00 – 0,01	0,07	1,95	Zeer gunstig
Fort	0,004	0,092	112	0,01 – 0,02	0,17	1,85	Zeer gunstig
Kerkenveld	0,005	0,129	236	0,02 – 0,05	0,37	2,87	Zeer gunstig
Koekange	0,010	0,240	290	0,03 – 0,06	0,45	1,88	Zeer gunstig
Koekangerveld	0,001	0,018	184	0,02 – 0,04	0,29	16,11	Zeer gunstig
Linde	0,002	0,046	332	0,03 – 0,07	0,52	11,3	Zeer gunstig
Oosteinde	0,004	0,101	92	0,01 – 0,02	0,14	1,39	Zeer gunstig
Ruinen	0,035	0,811	434	0,04 – 0,09	0,68	0,84	Gunstig
Ruinerwold	0,024	0,553	426	0,04 – 0,09	0,66	1,19	Zeer gunstig
Veeningen	0,004	0,083	288	0,03 – 0,06	0,45	5,42	Zeer gunstig
Zuidwolde	0,060	1,409	820	0,08 – 0,16	1,28	0,91	Gunstig

3.1.2 Ruige dwergvleermuis

De ruige dwergvleermuis is een minder algemene soort dan de gewone dwergvleermuis en wordt landelijk geschat op 50.000 – 100.000 individuen (Broekhuizen et al., 2016/ Dietz et al., 2011). Ondanks correctie voor de jaarlijkse trend blijft deze populatie rond de 100.000 individuen. Voor de Provincie Drenthe zijn er helaas niet genoeg gegevens beschikbaar om een concrete inschatting te maken van de populatiegrootte in de gehele provincie. De lokale staat van instandhouding is daarom uitsluitend bepaald op basis van het landelijke populatieniveau.

Binnen gemeente De Wolden zijn geen kraam- en zomerverblijfplaatsen van ruige dwergvleermuizen aangetroffen. Tijdens paaronderzoek zijn er in totaal wel 17 paarverblijfplaatsen vastgesteld. Op basis hiervan wordt de totale populatie van gemeente De Wolden geschat op 34 individuen.

Tabel 3.5 geeft een overzicht weer met de lokale staat van instandhouding van de ruige dwergvleermuis op basis van de populatieschattingen van de nulmeting en het landelijke populatieniveau. Voor het berekenen van de staat van instandhouding index zijn de landelijke gegevens gebruikt aangezien er geen goede inschatting gemaakt kon worden van de provinciale populatiegrootte. Vanwege het ontbreken van provinciale aantallen is voor de lokale staat van instandhouding van de ruige dwergvleermuis enkel de status gunstig of ongunstig toegekend.

Binnen gemeente De Wolden wordt de staat van instandhouding van de ruige dwergvleermuis gekenmerkt als ongunstig. Er komen naar schatting, in de gehele gemeente slechts 34 individuen voor wat aanzienlijk lager is dan verwacht wordt, gegeven de oppervlakte van de gemeente. Enkel in Echten en Berghuizen kan de lokale staat van instandhouding worden beschouwd als gunstig.

In Nederland zijn in de zomer voornamelijk mannelijke ruige dwergvleermuizen aanwezig, aangezien de soort nauwelijks voortplant in Nederland. Na de kraamperiode trekken de vrouwtjes vanuit Oost-Europa naar Nederland om te paren. Deze trek gebeurt voornamelijk langs de kust, waarbij de soort een sterke voorkeur heeft voor het verblijven in waterrijke gebieden. Hierdoor ontstaat er een onevenredige verdeling van ruige dwergvleermuizen door Nederland. Uit onderzoek is gebleken dat in waterrijke gebieden langs de kust de dichtheid van baltsende ruige dwergvleermuizen tot wel dertig keer zo hoog kan zijn als in waterarme gebieden landinwaarts. Het is daarom logisch dat de lokale populatie in gemeente De Wolden vergeleken met het landelijke aantal 'ongunstig' is. Door het ontbreken van provinciale gegevens kan er geen goede inschatting worden gemaakt van de lokale staat van instandhouding. (BIJ12[2], 2024)

Tabel 3.5 populaties en lokale staat van instandhouding van de ruige dwergvleermuis in verschillende regio's ten opzichte van woonoppervlak.

	Woonoppervlak percentage van landelijk (%)	Populatie schatting	Populatie percentage van landelijk (%)	Staat van instandhouding index	Lokale staat van instandhouding
Nederland	100	50.000 – 100.000	100	-	-
Gemeente De Wolden	0,203	34	0,034 – 0,064	0,24	Ongunstig
Alteveer	0,007	0	0 – 0	0	Ongunstig
Ansen	0,001	0	0 – 0	0	Ongunstig
Berghuizen	0,003	4	0,004 – 0,008	2	Gunstig
De Wijk	0,032	6	0,006 – 0,012	0,28	Ongunstig
Drogteropslagen	0,005	0	0 – 0	0	Ongunstig
Echten	0,002	6	0,006 – 0,012	4,5	Gunstig
Fort	0,004	0	0 – 0	0	Ongunstig
Kerkenveld	0,005	0	0 – 0	0	Ongunstig
Koekange	0,010	0	0 – 0	0	Ongunstig
Koekangerveld	0,001	0	0 – 0	0	Ongunstig
Linde	0,002	0	0 – 0	0	Ongunstig
Oosteinde	0,004	0	0 – 0	0	Ongunstig
Ruinen	0,035	10	0,010 – 0,020	0,43	Ongunstig
Ruinerwold	0,024	4	0,004 – 0,008	0,25	Ongunstig
Veeningen	0,004	0	0 – 0	0	Ongunstig
Zuidwolde	0,060	4	0,004 – 0,008	0,1	Ongunstig

3.1.3 Laatvlieger

Laatvlieger is een grote vleermuissoort die wijdverspreid voorkomt in Europa. De soort komt voornamelijk voor in kleinschalige landschappen, maar ook met regelmaat in stedelijk gebied. De soort heeft in Nederland zijn verblijfplaatsen bijna uitsluitend in gebouwen, voornamelijk in woningen. De landelijke aantallen van de laatvlieger worden geschat op circa 10.000 – 40.000 individuen (Broekhuizen et al., 2016/ Dietz et al., 2011/Ministerie LVVN, 2025). In het pre-SMP is ook een schatting gemaakt voor het totaal aantal individuen binnen de provincie Drenthe. Dit aantal komt neer op zo'n 10.719 individuen (Eco Reest[1], 2023).

In gemeente De Wolden zijn 21 kraamverblijfplaatsen aangetroffen van zeven kraamkolonies. Daarnaast zijn er zestien zomerverblijfplaatsen vastgesteld. Op basis van deze resultaten is de totale populatieschatting van het SMP-gebied 370 individuen.

Tabel 3.6 geeft een overzicht van de lokale staat van instandhouding van de laatvlieger op basis van de populatieschattingen van de nulmeting en het landelijke of provinciale populatieniveau. De staat van instandhouding van de laatvlieger in gemeente De Wolden wordt gekenmerkt als ongunstig. Op veel locaties in de gemeente komt laatvlieger niet of nauwelijks voor, maar op enkele plekken zijn er wel hoge aantallen zoals Echten en Linde.

Laatvlieger is een soort die grotere afstanden kan afleggen, waardoor één kolonie in meerdere dorpen aanwezig kan zijn. Hierdoor geeft het bekijken van de lokale populatie laatvliegers per dorp geen goed beeld en moet vooral gekeken worden naar de inschatting voor de gehele gemeente. Deze inschatting is dat de lokale staat van instandhouding 'ongunstig' is.

Tabel 3.6 populaties en lokale staat van instandhouding van de laatvlieger in verschillende regio's ten opzichte van woonoppervlak.

	Woonoppervlak percentage van landelijk (%)	Woonoppervlak percentage van provinciaal (%)	Populatie schatting	Populatie percentage van landelijk (%)	Populatie percentage van provinciaal (%)	Staat van instandhouding index	Lokale staat van instandhouding
Nederland	100	-	10.000 – 40.000	100	-	-	-
Provincie Drenthe	4,260	100	10.719	26,80 – 107,19	100	-	-
Gemeente De Wolden	0,203	4,754	370	0,93 – 3,70	3,45	0,73	Ongunstig
Alteveer Kerkenveld	0,012	0,166	96	0,24 – 0,96	0,9	5,42	Zeer gunstig
Ansen	0,001	0,018	0	0	0	0	Ongunstig
Berghuizen Koekange Koekangerveld	0,014	0,451	20	0,05 – 0,20	0,19	0,42	Ongunstig
De Wijk	0,032	0,755	0	0	0	0	Ongunstig
Drogteropslagen	0,005	0,120	0	0	0	0	Ongunstig
Echten	0,002	0,037	80	0,20 – 0,80	0,75	20,27	Zeer gunstig
Fort Veeningen	0,008	0,175	64	0,16 – 0,64	0,6	3,43	Zeer gunstig
Linde	0,002	0,046	62	0,16 – 0,62	0,58	12,61	Zeer gunstig
Oosteinde	0,004	0,101	0	0	0	0	Ongunstig
Ruinen	0,035	0,811	16	0,04 – 0,16	0,15	0,18	Ongunstig
Ruinerwold	0,024	0,553	0	0	0	0	Ongunstig
Zuidwolde	0,060	1,409	32	0,08 – 0,32	0,3	0,21	Ongunstig

3.1.4 Huismus

Huismus is een zeer algemene en bekende vogelsoort die overal voorkomt waar mensen zijn. De hoogste dichtheden van huismussen zijn aanwezig in dorpen en oudere buitenwijken met rommelhoekjes en opgaand groen. Huismussen broeden in los kolonieverband, waarbij de nesten voornamelijk in bebouwing worden gemaakt (BIJ12[2], 2023).

De landelijke broedpopulatie wordt geschat op 600.000 – 1.000.000 individuen (Sovon, z.d.). Voor de provinciale broedpopulatie ligt dit getal op 33.600 – 56.000 (Sovon, z.d.). Tijdens de nulmeting is de schatting voor de populatie van gemeente De Wolden zo'n 2.122 individuen. Dit getal komt voort uit de 20 kolonies en 1061 nestplaatsen die zijn vastgesteld tijdens de ecologische onderzoeken.

De onderstaande tabel (3.7) geeft een overzicht van de lokale staat van instandhouding van de huismus op basis van de populatieschattingen van de nulmeting en het landelijke of provinciale populatieniveau. Over het algemeen kan de staat van instandhouding binnen gemeente De Wolden worden gezien als gunstig. Plaatsen als Zuidwolde, Linde en Drogteropslagen hebben een lagere populatieschatting dan wordt verwacht op basis van de oppervlakten en hebben hierdoor de status ongunstig.

Huismus is een koloniebroeder, maar kan soms ook in kleine aantallen broeden (BIJ12[2], 2023). Daarom is het logisch dat de huismuspopulatie niet gelijkmatig verdeeld is over de verschillende dorpen.

Tabel 3.7 populaties en lokale staat van instandhouding van de huismus in verschillende regio's ten opzichte van woonoppervlak.

	Woonoppervlak percentage van landelijk (%)	Woonoppervlak percentage van provinciaal (%)	Populatie schatting	Populatie percentage van landelijk (%)	Populatie percentage van provinciaal (%)	Staat van instandhouding index provinciaal	Lokale staat van instandhouding
Nederland	100	-	600.000 - 1.000.000	100	-	-	-
Provincie Drenthe	4,260	100	33.600 – 56.000	4,4800 - 7,4667	100	-	-
Gemeente De Wolden	0,203	4,754	2.102	0,2102 – 0,3503	3,754 – 6,255	1,05	Gunstig
Alteveer	0,007	0,166	122	0,0122 – 0,0203	0,2179 – 0,3631	1,75	Zeer gunstig
Ansen	0,001	0,018	32	0,0032 – 0,0053	0,0571 – 0,0952	4,23	Zeer gunstig
Berghuizen	0,003	0,064	108	0,0108 – 0,0180	0,1929 – 0,3214	4,02	Zeer gunstig
De Wijk	0,032	0,755	362	0,0362 – 0,0603	0,6464 – 1,0774	1,14	Gunstig
Drogteropslagen	0,005	0,120	20	0,0020 – 0,0033	0,0357 – 0,0595	0,4	Ongunstig
Echten	0,002	0,037	38	0,0038 – 0,0063	0,0679 – 0,1131	2,45	Zeer gunstig
Fort	0,004	0,092	34	0,0034 – 0,0057	0,0607 – 0,1012	0,88	Gunstig
Kerkenveld	0,005	0,129	80	0,0080 – 0,0133	0,1429 – 0,2381	1,48	Zeer gunstig
Koekange	0,010	0,240	140	0,0140 – 0,0233	0,2500 – 0,4167	1,39	Zeer gunstig
Koekangerveld	0,001	0,018	48	0,0048 – 0,0080	0,0857 – 0,1429	6,35	Zeer gunstig
Linde	0,002	0,046	6	0,0006 – 0,0010	0,0107 – 0,0179	0,31	Ongunstig
Oosteinde	0,004	0,101	34	0,0034 – 0,0057	0,0607 – 0,1012	0,8	Gunstig

Ruinen	0,035	0,811	312	0,0312 – 0,0520	0,5571 – 0,9286	0,92	Gunstig
Ruinerwold	0,024	0,553	282	0,0282 – 0,0470	0,5036 – 0,8393	1,21	Gunstig
Veeningen	0,004	0,083	84	0,0084 – 0,0140	0,1500 – 0,2500	2,41	Zeer gunstig
Zuidwolde	0,060	1,409	400	0,0400 – 0,0667	0,7143 – 1,1905	0,68	Ongunstig

3.1.5 *Spreeuw*

Spreeuw is één van de meest voorkomende vogelsoorten van Nederland. De soort is wijdverspreid door Nederland, maar komt in hoogste aantallen voor bij boerenland met veel gras en in stedelijk gebied met veel gazons. Deze graslanden en gazons worden als foerageergebied gebruikt door de soort. Spreeuw is een holenbroeder, waarbij zowel natuurlijke holtes als openingen in bebouwing worden gebruikt. De soort is geen koloniebroeder, maar vaak zitten soortgenoten wel dicht bij elkaar in de buurt. De soort wordt daarom soms als semi-koloniebroeder beschouwd (Sovon, z.d.).

Sovon schat de landelijke populatie van spreeuwen op 400.000 – 700.000 individuen (Sovon, z.d.) en in de provincie Drenthe op 23.200 – 40.600 (Sovon, z.d.). Op basis van de SMP-nulmeting is bepaald dat de populatie een omvang heeft van 414 individuen, met 207 nestplaatsen.

De onderstaande tabel (3.8) geeft een overzicht weer met de lokale staat van instandhouding van de spreeuw op basis van de populatieschattingen van de nulmeting en het landelijke of provinciale populatieniveau. De staat van instandhouding van de spreeuw binnen gemeente De Wolden is ongunstig. Op de meeste plaatsen binnen de gemeente is het vastgestelde aantal individuen lager dan verwacht op basis van de landelijke en provinciale gegevens.

Spreeuw is een wijdverspreide soort die niet alleen in het stedelijk gebied voorkomt. De hoogste aantallen spreeuwen worden in Nederland waargenomen in het boerenland met veel graslanden en stedelijk gebied met gazons. De soort kan echter ook in boomholtes broeden, waardoor ook halfopen gebied bezet kan worden. Tijdens de nulmeting zijn uitsluitend de nestplaatsen binnen het (bebouwde) SMP-gebied in kaart gebracht. Omdat nestplaatsen buiten de woonkernen niet worden meegenomen in de berekening, is de beoordeling ongunstiger dan deze in werkelijkheid is.

Tabel 3.8 populaties en lokale staat van instandhouding van de spreeuw in verschillende regio's ten opzichte van woonoppervlak.

	Woonoppervlak percentage van landelijk (%)	Woonoppervlak percentage van provinciaal (%)	Populatie schatting	Populatie percentage van landelijk (%)	Populatie percentage van provinciaal (%)	Staat van instandhouding index	Lokale staat van instandhouding
Nederland	100	-	400.000 – 700.000	100	-	-	-
Provincie Drenthe	4,260	100	23.200 – 40.600	4,56 – 7,98	100	-	-
Gemeente De Wolden	0,203	4,754	414	0,0591 – 0,1035	1,0197 – 1,7845	0,3	Ongunstig
Alteveer	0,007	0,166	46	0,0066 – 0,0115	0,1133 – 0,1983	0,94	Gunstig
Ansen	0,001	0,018	0	0 – 0	0 – 0	0	Ongunstig
Berghuizen	0,003	0,064	28	0,0040 – 0,0070	0,0690 – 0,1207	1,59	Zeer gunstig
De Wijk	0,032	0,755	62	0,0089 – 0,0155	0,1527 – 0,2672	0,28	Ongunstig
Drogteropslagen	0,005	0,120	2	0,0003 – 0,0005	0,0049 – 0,0086	0,06	Ongunstig

Echten	0,002	0,037	20	0,0029 – 0,0050	0,0493 – 0,0862	1,83	Zeer gunstig
Fort	0,004	0,092	2	0,0003 – 0,0005	0,0049 – 0,0086	0,07	Ongunstig
Kerkenveld	0,005	0,129	24	0,0034 – 0,0060	0,0591 – 0,1034	0,63	Ongunstig
Koekange	0,010	0,240	72	0,0103 – 0,0180	0,1773 – 0,3103	1,02	Gunstig
Koekangerveld	0,001	0,018	4	0,0006 – 0,0010	0,0099 – 0,0172	0,75	Ongunstig
Linde	0,002	0,046	0	0 – 0	0 – 0	0	Ongunstig
Oosteinde	0,004	0,101	6	0,0009 – 0,0015	0,0148 – 0,0259	0,2	Ongunstig
Ruinen	0,035	0,811	78	0,0111 – 0,0195	0,1921 – 0,3363	0,34	Ongunstig
Ruinerwold	0,024	0,553	20	0,0029 – 0,0050	0,0493 – 0,0862	0,12	Ongunstig
Veeningen	0,004	0,083	10	0,0014 – 0,0025	0,0246 – 0,0431	0,41	Ongunstig
Zuidwolde	0,060	1,409	40	0,0057 – 0,0100	0,0985 – 0,1724	0,1	Ongunstig

3.1.6 *Gierzwaluw*

Gierzwaluw is een typische gebouwbewonende soort. De soort broedt oorspronkelijk in rotswanden, maar vindt ook zijn nestplaatsen in bebouwing. Gierzwaluwen broeden vooral in kolonies, maar dit is sterk afhankelijk van het aantal geschikte beschikbare nestplaatsen (BIJ12[1], 2023).

De landelijke populatie heeft een omvang van 45.000 – 70.000 individuen (Sovon, z.d.). Voor de gehele provincie Drenthe is dit 1.440 – 2.240 (Sovon, z.d.). De populatie in de gemeente De Wolden wordt geschat op 202 individuen, op basis van de aanwezigheid van 101 nestplaatsen (Eco Reest[2], 2026).

De onderstaande tabel (3.9) geeft een overzicht van de lokale staat van instandhouding van de gierzwaluw op basis van de populatieschattingen van de nulmeting en het landelijke of provinciale populatieniveau. Op basis van de populatieschatting komen binnen gemeente De Wolden meer gierzwaluwen voor dan wordt verwacht. Hierdoor is de staat van instandhouding gekenmerkt als zeer gunstig. Het hoge aantal binnen de gemeente komt voornamelijk door de hoge aantallen binnen een beperkt aantal plaatsen als Alteveer, Koekange en Veeningen. In andere plaatsen als Drogteropslagen en Echten, is de gierzwaluw niet vastgesteld.

Gierzwaluw is een koloniebroeder die sterk afhankelijk is van aantal beschikbare nestplaatsen voor de lokale staat van instandhouding (BIJ12[1], 2023). Het is daarom logisch dat de gierzwaluwpopulatie niet gelijkmatig verdeeld is over de verschillende dorpen.

Tabel 3.9 populaties en lokale staat van instandhouding van de gierzwaluw in verschillende regio's ten opzichte van woonoppervlak.

	Woonoppervlak percentage van landelijk (%)	Woonoppervlak percentage van provinciaal (%)	Populatie schatting	Populatie percentage van landelijk (%)	Populatie percentage van provinciaal (%)	Staat van instandhouding index	Lokale staat van instandhouding
Nederland	100	-	45.000 - 70.000	100	-	-	-
Provincie Drenthe	4,260	100	1.440 - 2.240	2,63 – 4,09	100	-	-
Gemeente De Wolden	0,203	4,754	202	0,29 – 0,45	9,02 – 14,03	2,42	Zeer gunstig

Alteveer	0,007	0,166	18	0,03 – 0,04	0,80 – 1,25	6,17	Zeer gunstig
Ansen	0,001	0,018	0	0	0	0	Ongunstig
Berghuizen	0,003	0,064	0	0	0	0	Ongunstig
De Wijk	0,032	0,755	42	0,06 – 0,09	1,88 – 2,92	3,18	Zeer gunstig
Drogteropslagen	0,005	0,120	0	0	0	0	Ongunstig
Echten	0,002	0,037	0	0	0	0	Ongunstig
Fort	0,004	0,092	0	0	0	0	Ongunstig
Kerkenveld	0,005	0,129	0	0	0	0	Ongunstig
Koekange	0,010	0,240	32	0,05 – 0,07	1,43 – 2,22	7,63	Zeer gunstig
Koekangerveld	0,001	0,018	0	0	0	0	Ongunstig
Linde	0,002	0,046	0	0	0	0	Ongunstig
Oosteinde	0,004	0,101	0	0	0	0	Ongunstig
Ruinen	0,035	0,811	22	0,03 – 0,05	0,98 – 1,53	1,55	Gunstig
Ruinerwold	0,024	0,553	32	0,05 – 0,07	1,43 – 2,22	3,31	Zeer gunstig
Veeningen	0,004	0,083	12	0,02 – 0,03	0,54 – 0,83	8,31	Zeer gunstig
Zuidwolde	0,060	1,409	44	0,06 – 0,10	1,96 – 3,06	1,78	Zeer gunstig

3.1.7 Huiszwaluw

Huiszwaluw is een vogelsoort die voornamelijk in (half) open gebieden rondom bebouwing voorkomt, maar ook aan de rand van steden en in dorpen. De soort maakt zijn nest in de vorm van een kommetje van zand en klei tegen bebouwing aan. Nesten worden voornamelijk tegen stenen gevels onder witte overstekken waargenomen (Sovon, z.d.).

Tijdens onderzoek zijn er in totaal 85 nestplaatsen vastgesteld. Het grootste deel van deze nestplaatsen bevond zich in één van de vijf kolonies vastgestelde, maar er zijn ook enkele losse nestplaatsen vastgesteld (Eco Reest[2], 2026).

Het landelijke niveau van het aantal huiszwaluwen wordt door Sovon geschat op 85.000 - 120.000 individuen, de Drentse provinciale populatie wordt geschat op 3.480 – 4.920 (Sovon, z.d.).

Tabel 3.10 geeft een overzicht van de lokale staat van instandhouding van de huiszwaluw op basis van de populatieschattingen van de nulmeting en het landelijke of provinciale populatieniveau. De schatting van het populatieniveau van de huiszwaluw binnen gemeente De Wolden is lager dan verwacht op basis van provinciale en landelijke populatiecijfers. De staat van instandhouding binnen de gemeente is daarom ongunstig. Dit komt doordat de huiszwaluw maar in een beperkt aantal plaatsen voorkomt. Voor de meeste dorpen in gemeente De Wolden geldt dan ook een ongunstige lokale staat van instandhouding.

Een mogelijke verklaring voor deze ongunstige lokale staat van instandhouding is dat veel nestplaatsen van huiszwaluw in de gemeente De Wolden zich buiten het SMP-gebied bevinden. Huiszwaluw is een soort die voornamelijk in de buitengebieden voorkomt, maar ook bij dorpen en aan randen van steden (Sovon, z.d.). Hierdoor zijn deze nestplaatsen niet aangetroffen bij de nulmeting, waardoor de lokale staat van instandhouding als ongunstiger wordt beschouwd, dan deze in werkelijkheid is.

Tabel 3.10 populaties en lokale staat van instandhouding van de huiszwaluw in verschillende regio's ten opzichte van woonoppervlak.

	Woonoppervlak percentage van landelijk (%)	Woonoppervlak percentage van provinciaal (%)	Populatie schatting	Populatie percentage van landelijk (%)	Populatie percentage van provinciaal (%)	Staat van instandhouding index	Lokale staat van instandhouding
Nederland	100	-	85.000 - 120.000	100	-		-
Provincie Drenthe	4,260	100	3.480 - 4.920	3,50 – 4,94	100		-
Gemeente De Wolden	0,203	4,754	170	0,14 – 0,19	3,33 – 4,71	0,85	Ongunstig
Alteveer	0,007	0,166	0	0	0	0	Ongunstig
Ansen	0,001	0,018	0	0	0	0	Ongunstig
Berghuizen	0,003	0,064	0	0	0	0	Ongunstig
De Wijk	0,032	0,755	8	0,01 – 0,01	0,16 – 0,23	0,26	Ongunstig
Drogteropslagen	0,005	0,120	0	0	0	0	Ongunstig
Echten	0,002	0,037	54	0,04 – 0,06	1,06 – 1,49	34,6	Zeer gunstig
Fort	0,004	0,092	6	0,01 – 0,01	0,12 – 0,17	1,63	Zeer gunstig
Kerkenveld	0,005	0,129	20	0,02 – 0,02	0,41 – 0,57	3,8	Zeer gunstig
Koekange	0,010	0,240	4	0,00 – 0,00	0,08 – 0,11	0,42	Ongunstig
Koekangerveld	0,001	0,018	0	0	0	0	Ongunstig
Linde	0,002	0,046	0	0	0	0	Ongunstig
Oosteinde	0,004	0,101	0	0	0	0	Ongunstig
Ruinen	0,035	0,811	40	0,03 – 0,05	0,82 – 1,15	1,22	Gunstig
Ruinerwold	0,024	0,553	4	0,01 – 0,01	0,12 – 0,17	0,26	Ongunstig
Veeningen	0,004	0,083	24	0,02 – 0,03	0,49 – 0,69	7,11	Zeer gunstig
Zuidwolde	0,060	1,409	10	0,01 – 0,01	0,20 – 0,29	0,18	Ongunstig

3.1.8 Overige soorten

Voor de overige onderzochte soorten binnen gemeente De Wolden is geen analyse gedaan voor de lokale staat van instandhouding. Dit komt omdat er geen verblijfplaatsen van deze soorten zijn vastgesteld binnen het SMP-gebied of het aantal vastgestelde verblijfplaatsen van deze soorten dusdanig laag liggen dat er geen accurate schatting kan worden gemaakt van de lokale populatie. Dit betreft de soorten kleine dwergvleermuis, tweekleurige vleermuis, rosse vleermuis, meervleermuis, gewone grootoorvleermuis, baardvleermuis, Brandts vleermuis, watervleermuis en ringmus. De exacte waarnemingen van deze soorten kunnen worden teruggevonden in het rapport nulmeting (Eco Reest[2], 2026).

3.2 Doelpopulatie

Om te stimuleren dat de populatieaantallen van de beschermde soorten niet alleen worden behouden maar ook kunnen toenemen, worden doelpopulaties bepaald. Vertrekpunt hiervoor is de berekende lokale staat van instandhouding in de gemeente. Daarnaast zijn de nationale trend en de groeimogelijkheden van belang. De doelpopulatie wordt bepaald voor 5 jaar na de vergunningverlening, aangezien de resultaten op dat moment worden geëvalueerd. Aan de hand van de monitoringsresultaten en evaluatie in jaar 5 kan een nieuwe doelpopulatie gesteld voor de volgende 5 jaar.

Het is mogelijk dat doelpopulaties niet gerealiseerd worden. Dit kan verschillende oorzaken hebben. Het kan komen doordat de gestelde compensatie niet voldoende is of doordat de compensatieverplichting niet goed wordt nageleefd. Ook externe factoren (factoren die buiten de werkzaamheden en invloeden van het SMP vallen) kunnen ertoe leiden dat doelpopulaties niet gerealiseerd worden. Hiermee wordt rekening gehouden tijdens de evaluatie. Er zal tijdens de monitoring worden geanalyseerd waar het aan ligt als een doelpopulatie niet gehaald wordt en of aanpassingen van maatregelen nodig zijn.

3.2.1 Gewone dwergvleermuis

De huidige trend in Nederland van de gewone dwergvleermuis is onbekend, maar de trend is stabiel. Over het algemeen gaat het goed met de gewone dwergvleermuis binnen gemeente De Wolden. Hierdoor is het doel voor deze soort voornamelijk om de huidige populatie te behouden. Alleen in de plaats Ansen is het doel om de populatie te vergroten aangezien de staat van instandhouding hier ongunstig is. Dit indiceert dat in Ansen nog ruimte is voor de verbetering van de omvang van de lokale populatie en staat van instandhouding. Om deze status als gunstig te kenmerken is een populatiegroei nodig van zes individuen binnen Ansen. Daarmee komt de doelpopulatie voor gemeente De Wolden op 4226 en een groei van 0,14% (tabel 3.11).

3.2.2 Ruige dwergvleermuis

De ruige dwergvleermuis heeft in Nederland een staat van instandhouding die wordt gezien als matig ongunstig (Zoogdiervereniging, 2018). De lokale staat van instandhouding binnen gemeente De Wolden is ongunstig, relatief ten opzichte van de landelijke populatie. Om een gunstige lokale staat van instandhouding in de gemeente te bereiken zou een populatie nodig zijn van 102 individuen. Dit aantal is echter gebaseerd op de landelijke populatie, en dit vormt een overschatting van een te bereiken doelpopulatie (zie paragraaf 3.1.2). Aangezien een op puur getalsmatige gronden bepaalde gunstige staat van instandhouding voorbijgaat aan de ecologische randvoorwaarden van het leefgebied (de soort heeft voorkeur voor waterrijke gebieden) is dit niet realistisch. Voor de doelpopulatie wordt rekening gehouden met de natuurlijke verspreiding en een doelgroeifactor gekozen van 2% per jaar (op basis van vleermuistrend, CBS en Zoogdierenvereniging, 2024). Hierdoor komt de doelpopulatie voor gemeente De Wolden op zo'n 38 individuen in een periode van 5 jaar.

3.2.3 Laatvlieger

Tussen de jaren 2015 en 2021 is in Nederland de waargenomen activiteit van laatvlieger met 23% verminderd, waardoor de staat van instandhouding als zeer ongunstig wordt beschouwd (Bij12, 2025). Het is dus erg van belang om groei in de populatie van deze soort te stimuleren. Binnen de gemeente is de lokale staat van instandhouding gekenmerkt als ongunstig. Om een groei te stimuleren is een groei factor van 5% per jaar wenselijk. Echter staat de laatvlieger erom bekend dat deze zich moeilijk voortplant en veel last heeft van sterfte van de jongen. Daarom is een realistischer en meer haalbaar groeipercentage van 2% per jaar als doel gesteld. In 5 jaar zal de populatie binnen gemeente de Wolden dan neerkomen op 409 individuen (tabel 3.11).

3.2.4 Huismus

Sinds 2000 is er een positieve trend in de populatieaantallen van de huismus, al is de Rode lijst status nog altijd gevoelig (Sovon, z.d.). Gemeente De Wolden heeft een gunstige lokale staat van instandhouding en dus is het van belang om deze populatie te behouden. Voor plaatsen als Linde en Drogteropslagen is het van belang dat de lokale staat van instandhouding verbetert naar gunstig. Om dit te bereiken is de doelpopulatie 2131 (tabel 3.11) met een groeipercentage van 1,4% in 5 jaar gesteld.

3.2.5 Spreeuw

De spreeuw is sinds de jaren 80 behoorlijk afgenomen in aantallen. In de afgelopen twaalf jaar treedt een herstel in aantallen op (Sovon, z.d.). Binnen gemeente de Wolden is de lokale staat van instandhouding gekenmerkt als ongunstig. Nestplaatsen van spreeuwen kunnen zich ook veel in het buitengebied bevinden, wat niet onderzocht is tijdens de nulmeting. Hierdoor lijkt de staat van instandhouding ongunstiger te zijn dan deze daadwerkelijk is. Desondanks is een verbetering in de lokale staat van instandhouding benodigd. Om groei te stimuleren wordt een

groei van 3% per jaar binnen de gemeente als doel gesteld. De doelpopulatie komt dan neer op zo'n 480 individuen (tabel 3.11).

3.2.6 *Gierzwaluw*

Sinds 2007 is er een afname in het aantal gierzwaluwen in Nederland, dit aantal is in de afgelopen jaren enigszins weer toegenomen (Sovon, z.d.). Binnen gemeente de Wolden is de lokale staat van instandhouding gekenmerkt als gunstig. Voor de doelpopulatie is het voornamelijk van belang om deze populatie aantallen te behouden. Voor plaatsen waar de gierzwaluw niet voorkomt is berekend hoeveel individuen er nodig zijn om het kenmerk gunstig te behalen als lokale staat van instandhouding. Hierdoor is de doelpopulatie circa 211 individuen. Dit is een groei van 4,5% over 5 jaar.

3.2.7 *Huiszwaluw*

De aantallen huiszwaluw nemen sinds 1989 significant toe. Toch staat deze soort op de Rode lijst gekenmerkt als gevoelig (Sovon, z.d.). Voor gemeente De Wolden is de lokale staat van instandhouding ongunstig. Het is hierom belangrijk dat een groei gestimuleerd wordt. Echter komt de huiszwaluw ook veel voor in het buitengebied, wat niet onderzocht is tijdens de nulmeting. Hierdoor lijkt de staat van instandhouding ongunstiger te zijn dan deze daadwerkelijk is. Daarom hanteren we een groeifactor van 3% per jaar binnen de gemeente. De doelpopulatie komt dan neer op zo'n 197 individuen (tabel 3.11).

3.2.8 *Overige soorten*

Voor kleine dwergvleermuis, tweekleurige vleermuis (Rode lijst: gevoelig), rosse vleermuis (SvI, 2018: zeer ongunstig), meervleermuis (SvI 2025, zeer ongunstig), gewone grootoorvleermuis (SvI 2025, matig ongunstig), baardvleermuis (SvI 2025, matig ongunstig), Brandts vleermuis (SvI, 2018: zeer ongunstig), watervleermuis (SvI 2025, gunstig) en ringmus (Rode lijst: gevoelig) kan geen accurate populatie-inschatting worden gemaakt (zoogdiervereniging, 2026; Sovon, z.d.). Voor deze soorten wordt dan ook geen doelpopulatie geformuleerd. Wel worden onder dit SMP-voorzieningen gerealiseerd die geschikt zijn voor deze soorten, om de huidige zeer beperkte populatie te behouden en nieuwe vestiging te stimuleren.

Tabel 3.11 Overzicht van de doelpopulaties van de betreffende beschermde soorten.

Soort	Huidige populatie	Doelpopulatie na 5 jaar (groei %)
Gewone dwergvleermuis	4220	4226 (0,14%)
Ruige dwergvleermuis	34	38 (2,0%)
Laatvlieger	370	409 (2,0%)
Huismus	2102	2131 (1,4%)
Spreeuw	414	480 (3,0%)
Gierzwaluw	202	211 (4,5%)
Huiszwaluw	164	197 (3,0%)

3.3 Benodigde compensatie

Voor het bepalen van de benodigde compensatie voor het behouden van de huidige populaties van vleermuizen, huismus, spreeuw, huiszwaluw en gierzwaluw zijn de compensatiefactoren van de meest recente kennisdocumenten als eerste uitgangspunt genomen (BIJ12, 2025; BIJ12[1], 2024; BIJ12[2], 2024; BIJ12[1], 2023; BIJ12[2], 2023). Voor vleermuizen geldt volgens de kennisdocumenten een compensatiefactor van vier, voor gierzwaluwen een compensatiefactor van drie en voor huismus, huiszwaluw en spreeuw een compensatiefactor van twee. Compensatiefactoren per kern worden gebaseerd op:

- De huidige lokale staat van instandhouding met het oog op de doelpopulatie, genoemd in hoofdstuk 3.2.
- Voor kernen met de lokale staat van instandhouding ongunstig, wordt de verwachte gunstige populatie op basis van de woonoppervlakte genomen om de compensatiefactor te bepalen.

Voor het berekenen van de benodigde compensatie per woning per kern is de volgende formule gebruikt:

$$C = (\frac{Doelpopulatie\ kern}{Aantal\ woningen\ in\ kern}) \times CF$$

Hierbij is C de benodigde compensatie per woning en CF is de compensatiefactor per soort.

Met deze methode wordt de benodigde compensatie voor alle kernen in de gemeente berekend. Deze compensatie per kern is een overcompensatie om de doelpopulatie uit hoofdstuk 3.2 te behalen. Op basis van de compensatie per kern per soort wordt vervolgens een gemiddelde compensatie per woning voor elke soort berekend. Deze wordt aangehouden binnen het gehele SMP-gebied. Dit betekent dat voor iedere soort een vaste compensatiefactor per woning wordt gehanteerd in alle kernen in de gemeente de Wolden. De compensatiefactor per woning/complex is in paragraaf 4.3.1 uitgewerkt. De volledige tabellen staan in bijlage 1.

Voor het bepalen van het aantal benodigde voorzieningen voor kleine verblijfplaatsen van vleermuizen wordt de helft van de volwassenpopulatie aangehouden. Bij de populatieberekening is namelijk uitgegaan van een sekse ratio van 1:1, waarbij de vrouwtjes zich in de kraamverblijfplaatsen bevinden en de mannetjes in losse verblijfplaatsen.

Naast de berekeningen per kern, is er ook een berekening gedaan voor de gehele gemeente De Wolden. De onderstaande tabel 3.12 geeft de benodigde compensatie voor de gemeente weer.

Tabel 3.12 Gemiddelde benodigde compensatie per woning voor gemeente De Wolden

Soort	Huidige populatie/ broedparen	Berekende populatie/ broedparen[1]	Aantal woningen	Vleermuis aantallen of nestplaatsen per woning	Compensatie factor	Compensatie verblijf- of nestplaatsen per woning
Gewone dwergvleermuis	2110	2114	12501	0,169	4,00	0,68
Kraamverblijf	75	75		0,006	4,00	0,02
Ruige dwergvleermuis	34	38		0,003	4,00	0,01
Laatvlieger	185	205		0,016	4,00	0,07
Kraamverblijf	21	21		0,002	4,00	0,007
Huismus	2102	2131		0,170	2,00	0,34
Spreeuw	414	480		0,038	3,00	0,12
Gierzwaluw	202	211		0,017	2,00	0,03
Huiszwaluw	170	197		0,016	2,00	0,03

4. Mitigatie en natuurinclusieve maatregelen

Effectbeoordeling en juridische toetsing

Bij de effectbeoordeling wordt vastgesteld in hoeverre de geplande ingreep kan leiden tot overtreding van verbodsbepalingen uit de natuurwetgeving. Dit gebeurt door de ingreep te toetsen aan de (potentiële) aanwezigheid van beschermde soorten. Hierbij wordt uitgegaan van een hypothetische situatie waarin de werkzaamheden gedurende het hele jaar zouden kunnen plaatsvinden. Deze benadering maakt het mogelijk om de maximale risico's op conflicten met de wetgeving in beeld te brengen.

Behoud en bescherming van bestaande verblijfplaatsen

Bij de uitvoering van werkzaamheden wordt zoveel mogelijk ingezet op het behouden van bestaande of potentiële verblijfplaatsen, bijvoorbeeld door openingen richting dakrand, gevelbeplating en spouw te behouden. Dit is met name relevant bij kleinschalige werkzaamheden, zoals bestendig beheer en regulier onderhoud.
Wanneer behoud niet mogelijk blijkt, wordt altijd natuurinclusief gerenoveerd, verduurzaamd of gebouwd.

Natuurvriendelijk werken binnen het SMP

Om de lokale staat van instandhouding van beschermde soorten binnen gemeente De Wolden te waarborgen, worden alle werkzaamheden onder dit SMP natuurvriendelijk uitgevoerd.
In eerste instantie wordt beoordeeld of de ingreep zodanig kan worden ingericht dat bestaande verblijfplaatsen niet worden aangetast. Hiervoor wordt een ecologisch werkprotocol (EWP) opgesteld. Dit protocol bevat de noodzakelijke mitigerende maatregelen die voorkomen dat verblijfplaatsen worden beschadigd of dat dieren worden gedood of verwond.

Wanneer ingrepen wél leiden tot het aantasten of verdwijnen van bestaande of potentiële verblijfplaatsen, worden natuurvriendelijke maatregelen gecombineerd met standaard voorzieningen ter compensatie van het verlies aan verblijfplaatsen.

Invulling van natuurvriendelijk werken

Natuurvriendelijk werken omvat onder andere:

- Behoud van nest- en verblijfplaatsen en dragende structuren;
- Uitvoering van werkzaamheden buiten kwetsbare periodes;
- Fasering van werkzaamheden om verstoring te beperken;
- Het voorkomen van het doden van dieren, onder andere door gebouwen vooraf natuurvrij te maken.

Mitigatie en compensatie: standaard en maatwerk

De verplichte mitigatie en compensatie bestaat deels uit standaardmaatregelen per type ontwikkeling en deels uit maatwerk. Maatwerk is vooral nodig bij bijzondere verblijfplaatsen, zoals kraamkolonies van vleermuizen.

Registratie en monitoring door gemeente De Wolden

De gemeente De Wolden is verantwoordelijk voor het bijhouden van een boekhouding van alle toegepaste mitigatie- en compensatiemaatregelen. Ook saldering – waarbij compensatie op een andere locatie plaatsvindt dan waar de aantasting optreedt – wordt hierin opgenomen. Deze registratie maakt inzichtelijk of de omvang van de compensatie voldoende is om de lokale staat van instandhouding te borgen.

4.1 Beoogde ontwikkelingen

In hoofdlijnen bestaan de ontwikkelingen uit verduurzaming, renovatie, groot onderhoud en sloop/nieuwbouw. Deze verschillende werkzaamheden dragen bij aan het behalen van de doelstellingen binnen de gemeente De Wolden.

Alle werkzaamheden die negatieve effecten kunnen hebben op beschermde soorten dienen uitgevoerd te worden onder een ecologisch werkprotocol. In het geval dat significante aantasting kan plaatsvinden aan de lokale staat van instandhouding van een soort zal er een uitgebreider uitvoeringsplan (UP) nodig zijn. Een UP wordt altijd opgesteld door een ecologisch deskundige. Voor de extra kwetsbare verblijfplaatsen is daarnaast ook een goedkeuringsbesluit noodzakelijk vanuit het bevoegd gezag. In tabel 4.2 is uitgewerkt wanneer dit van toepassing is.

Indien maatregelen worden toegepast die niet opgenomen zijn in de mitigatiecatalogus (losse bijlage) is een goedkeuringsbesluit vanuit het bevoegd gezag noodzakelijk.

Bij dit SMP horen vier standaard EWP's (sloop/nieuwbouw, renovatie, bestendig beheer en overig) waarvan gebruik gemaakt kan worden bij projecten waarbij maximaal één pand, appartementencomplex of woningcomplex van maximaal tien woningen worden aangepakt. Bij grotere projecten moet, net als bij gevallen met significante aantasting van de lokale staat van instandhouding (tabel 4.2), een UP opgesteld worden. Dit wordt nader besproken in paragraaf 4.4. Zie ook het stappenplan en stroomschema opgenomen in hoofdstuk 6 en als losse bijlage.

In tabel 4.1 staat een overzicht van de mogelijke werkzaamheden binnen het SMP-gebied, op welke soorten van het SMP deze werkzaamheden invloed kunnen hebben, en welke stappen er ondernomen moeten worden voor de start van de werkzaamheden.

Indien werkzaamheden niet leiden - met in acht neming van de juiste voorzorgsmaatregelen - tot fysieke aantasting van verblijfplaatsen of significante verstoring van verblijfplaatsen is compensatie niet noodzakelijk. Wel worden mitigerende maatregelen getroffen om effecten op verblijfplaatsen of het doden of verwonden of significante verstoring van dieren te voorkomen. Hiervoor moet gebruik gemaakt te worden van het EWP-bestendig beheer of EWP-overig.

Tabel 4.1 Overzicht van werkzaamheden, betrokken SMP-soorten en de vereiste voorbereidingsstappen voorafgaand aan de uitvoering.

	Werkzaamheden	Soorten die mogelijk negatief beïnvloed worden	Te ondernemen stappen voor start werkzaamheden
Sloop nieuwbouw		Vleermuizen Huismus Ringmus Spreeuw Gierzwaluw Huiszwaluw Algemene broedvogels	EWP-sloop/nieuwbouw of UP
Renovatie	Grootschalige renovatie	Vleermuizen Huismus Ringmus Spreeuw Gierzwaluw Algemene broedvogels	EWP-renovatie of UP
	Gevelisolatie/ spouwmuurisolatie	Vleermuizen	
	Dakisolatie	Vleermuizen Huismus Ringmus Spreeuw Gierzwaluw Algemene broedvogels	
	Uitbouw/aanbouw/dakkapel		
	Vervanging van onderdelen aan de buitenschil		
	Vloerisolatie		Geen
Bestendig beheer	Schilderwerk	Vleermuizen Huismus Ringmus Spreeuw Gierzwaluw	EWP-bestendig beheer of UP
	Reinigingswerkzaamheden		
	Impregneren van gevels		

	Herstel van metselwerk, dakgoten, dakrand, boeidelen, en overige onderdelen dakpannen*	Huiszwaluw Algemene broedvogels	
Overig	Plaatsing warmtepomp	Vleermuizen Huismus Ringmus Spreeuw Gierzwaluw Huiszwaluw Algemene broedvogels	EWP-overig of UP
	Plaatsing zonnepanelen		
	Plaatsing van zonwering		
	Werk op een plat dak met grind	Algemene broedvogels	
	Kleinschalige werkzaamheden aan de buitenschil	Vleermuizen Huismus Ringmus Spreeuw Gierzwaluw Huiszwaluw Algemene broedvogels	

*Dit betreft uitsluitend kleinschalig herstel van aanwezige onderdelen. Indien volledige delen vervangen moeten worden wordt dit gezien als renovatie.

Tabel 4.2 Bepaling van significante aantasting van lokale staat van instandhouding op basis van het type en aantal nest- en verblijfplaatsen die worden aangetast door de voorgenomen werkzaamheden.

Werkwijze	Vogels*	Vleermuizen*
EWP	Losse nestplaatsen en minder dan 10% van het totale aantal nestplaatsen in de kolonie, met een minimum van twee nestplaatsen	• Zomer-, paar- en/of losse winterverblijfplaats gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis
UP	Meer dan 10% van het aantal nestplaatsen in een kolonie, met een minimum van twee nestplaatsen	• Kraamkolonies van gewone dwergvleermuis
UP met goedkeuringsbesluit		• Massawinterverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis • Alle verblijfplaatsen van overige vleermuissoorten

*Vastgesteld tijdens de nulmeting/monitoring of op basis van historische data (NDFF)

4.2 Mitigatie

In gevallen waarin een ingreep kan leiden tot een overtreding van verbodsbepalingen, moet worden gewerkt buiten de gevoelige periode, of moeten de werkzaamheden zodanig worden uitgevoerd dat een overtreding wordt voorkomen.

Wanneer géén sprake is van een mogelijke overtreding, of wanneer de ingreep buiten de voorkeurslocatie van een verblijfplaats wordt uitgevoerd, zijn aanvullende mitigerende maatregelen niet noodzakelijk. Als wél een mogelijke overtreding wordt verwacht, wordt beoordeeld of het redelijkerwijs mogelijk is om de werkzaamheden buiten de gevoelige periode te plannen. De duur en aard van deze gevoelige periode verschillen per soort en zijn afhankelijk van:

- De broedperiode bij vogels
- De kraamperiode en de winterrust bij vleermuizen

4.2.1 Beschermingszone

Binnen het SMP gelden beschermingszones voor grote zomerverblijfplaatsen (meer dan 5 individuen), kraamverblijfplaatsen of winterverblijfplaatsen van vleermuissoorten waarvan de lokale staat van instandhouding onbekend is. Omdat de lokale staat van instandhouding van deze soorten onbekend is, is het van belang dat de huidige verblijfplaatsen (gehele pand/complex) zo goed mogelijk behouden blijven. Door het regelmatige verhuisgedrag van vleermuizen kunnen verblijfplaatsen niet bekend zijn ondanks het uitgevoerde onderzoek van de

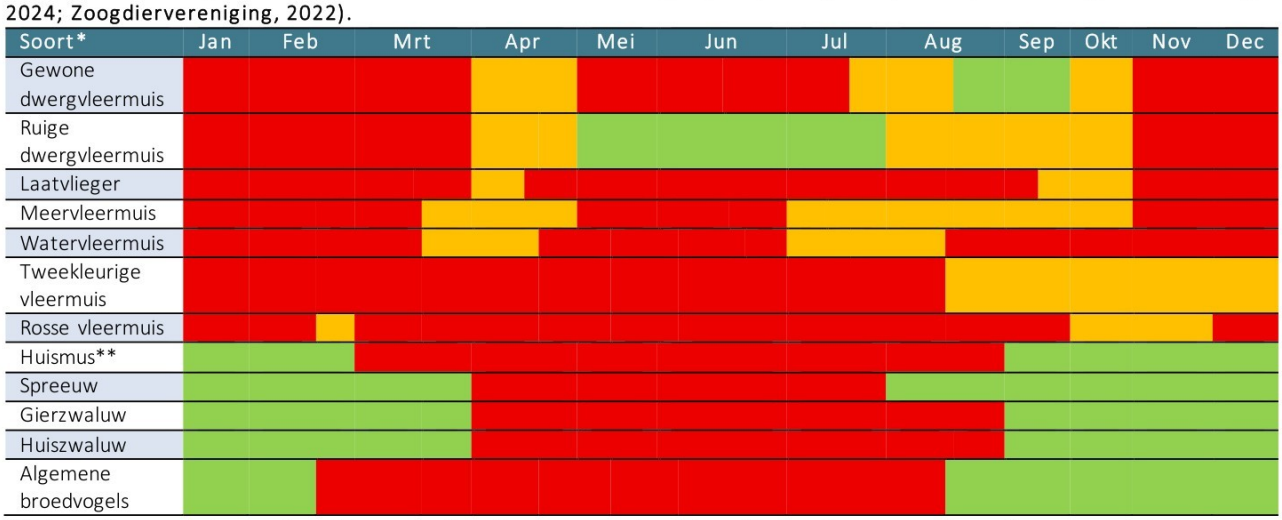
nulmeting. Ook de niet bekende verblijfplaatsen van vleermuissoorten waarvan de lokale staat van instandhouding onbekend is moeten streng beschermd worden. Daarom geldt een beschermingszone van 200 meter om elke bekende verblijfplaats van vleermuissoorten met onbekende lokale staat van instandhouding. Ten tijde van het schrijven van dit document betreft dit één beschermingszone voor gewone grootoorvleermuis in Ruinen. Tijdens de duur van het SMP kunnen meer beschermingszones worden toegepast als nieuwe verblijfplaatsen worden vastgesteld. De beschermingszones zijn opgenomen in de SMP-viewer.

Binnen een beschermingszone mogen sloop-/nieuwbouw en renovatiewerkzaamheden alleen plaatsvinden als door middel van e-DNA onderzoek volgens het NGB-protocol (versie 1.0, 2025) voorafgaand is aangetoond dat de betreffende soort geen gebruik maakt van het pand. Toont het e-DNA onderzoek aan dat de soort wel gebruik maakt van het pand, is nader onderzoek naar de functie van het pand voor de soort noodzakelijk. Aan de hand van deze aanvullende informatie kan door middel van een UP een goedkeuringsbesluit worden aangevraagd bij het bevoegd gezag voor de voorgenomen werkzaamheden.

4.2.2 *Kwetsbare periodes*

In tabel 4.3 zijn de kwetsbare periodes van de betreffende soorten opgenomen. Onder de tabel is toegelicht wat de kleuren betekenen en daarmee wanneer wel en niet gewerkt kan worden. Gecombineerd is de periode 15 september – 31 oktober de meest geschikte periode om ongeschikt te maken. Dit valt wel binnen de meest kwetsbare periode van watervleermuis, maar deze soort is dan in zijn winterverblijfplaatsen. Winterverblijfplaatsen van watervleermuis zijn binnen het SMP-gebied uitgesloten, zoals toegelicht in de potentiescan (Eco Reest, 2025). Alleen in overleg met een ecologische deskundige kan afgeweken worden van de meest geschikte periode om ongeschikt te maken.

Tabel 4.3. Kwetsbare periodes van relevante soorten vleermuizen en vogels (BIJ12, 2023a; 2023b; 2024a; 2024b: Vogelbescherming, 2024; Zoogdiervereniging, 2022).

*De kwetsbare periodes van baardvleermuis, Brandts vleermuis zijn niet goed bekend, maar wordt vanuit gegaan dat deze vergelijkbaar zijn met de andere vleermuissoorten.

**In geval van vorst (buitentemperatuur onder 0°C) telt de winterperiode ook als kwetsbaar voor de huismus.

Rood: Meest kwetsbare periode
Oranje: Kwetsbare periode.
Groen: Minst kwetsbare periode

4.2.3 *Natuurvrij maken*

Verblijfplaatsen van gebouwbewonende soorten zijn zeer kwetsbaar. Afhankelijk van de periode van het jaar, worden deze verblijfplaatsen bewoond, waardoor effecten dusdanig negatief zijn dat werkzaamheden niet uitgevoerd kunnen worden. Om deze periodes heen kunnen wel werkzaamheden uitgevoerd worden, mits adequate

mitigerende maatregelen worden genomen. Als een gebouw voorafgaand aan de gevoelige periode tijdelijk natuurvrij gemaakt wordt (ontmoedigen), kunnen de werkzaamheden wel in een gevoelige periode worden uitgevoerd. Het is belangrijk om te erkennen dat er slechts enkele momenten in het jaar zijn wanneer de panden natuurvrij kunnen worden gemaakt (afhankelijk van de aanwezige beschermde soorten). Dit vereist een strakke planning en een goed samenspel tussen de ecologisch begeleider en de betreffende aannemer. Het vraagt ook in toenemende mate om kennis en specialisatie bij aannemers.

Om te voorkomen dat verblijfplaatsen of nesten aangetast worden tijdens de werkzaamheden, zullen deze verblijfplaatsen buiten de kwetsbare periode natuurvrij gemaakt worden. De in tabel 4.3 genoemde kwetsbare perioden zijn algemeen geldende kwetsbare periode. Kwetsbare periode zijn afhankelijk van klimatologische omstandigheden en kunnen in werkelijkheid afwijken van de algemeen geldende kwetsbare periode. Indien ecologisch onderbouwd kan zodoende worden afgeweken van de aangegeven kwetsbare periodes aangeven in tabel 4.3.

Natuurvrij maken betekent dat de beschermde diersoorten in kwestie worden gestimuleerd om de verblijfplaats te verlaten. Een algemene beschrijving van hoe verblijf- en nestplaatsen natuurvrij gemaakt worden, wordt hieronder besproken.

Na afronding van de werkzaamheden dienen de genomen maatregelen voor het natuurvrij maken van het pand verwijderd te worden, zodat soorten kunnen terugkeren.

Natuurvrij maken voor vleermuizen

De bouwwerkzaamheden worden zoveel mogelijk uitgevoerd buiten de kwetsbare periodes (zie tabel 4.3).

Om zorgvuldig handelen te garanderen, worden de verblijfplaatsen van vleermuizen derhalve voor aanvang van de werkzaamheden ongeschikt gemaakt, tussen 1 september en 31 oktober. De specifieke data en manier waarop dit gebeurt, wordt beschreven in het EWP of UP van de desbetreffende werkzaamheden.

Het natuurvrij maken moet voorkomen dat zich vleermuizen in de woning bevinden tijdens de werkzaamheden. Het ontoegankelijk maken gebeurt door het dichtzetten van de invliegopeningen. Door het aanbrengen van *exclusion flaps* (met een opening van minimaal 75 bij 50 millimeter) wordt gezorgd dat eventueel aanwezige vleermuizen wel naar buiten, maar niet meer terug kunnen keren. Deze worden ten minste vijf dagen voor de werkzaamheden geplaatst, met ten minste één nacht met temperaturen van minimaal 10 graden Celsius.

Alle geschikte openingen voor vleermuizen dienen ontoegankelijk gemaakt te worden door middel van exclusion flaps en rondschuim/houten latten. Exacte voorschriften zijn project specifiek en dienen uitgewerkt te worden in een ecologisch werkprotocol.

Als een pand/invliegopening niet natuurvrij gemaakt kan worden door middel van *exclusion flaps* mag er afgeweken worden naar een andere bewezen effectieve oplossing. Deze oplossing wordt bepaald door de begeleidende ecologisch deskundige. Indien geen bewezen effectieve oplossing gevonden kan worden, dient er afstemming plaats te vinden met het bevoegd gezag.

In geval van het natuurvrij maken bij een UP, zoals weergeven in tabel 4.2, wordt na het natuurvrij maken een vleermuischeck uitgevoerd. Deze vleermuischeck is om te controleren of het natuurvrij maken succesvol is verlopen en of er geen vleermuizen meer aanwezig zijn in het pand waar de werkzaamheden zullen plaatsvinden. Deze check vindt minimaal na vijf dagen na het natuurvrij maken plaats onder gunstige weersomstandigheden (>10 °C, < 5 Bft., droog). Mocht dit niet het geval zijn, dan moet er opnieuw natuurvrij gemaakt worden, en een vleermuischeck ingepland worden.

Natuurvrij maken voor huismussen en ringmussen

Nestlocaties voor huismus en ringmus worden natuurvrij gemaakt door het handmatig verwijderen van de dakpannen vanuit één richting, Deze methodiek kan alleen buiten het broedseizoen worden uitgevoerd, waarbij de panden al natuurvrij verklaard zijn voor vleermuizen. Het broedseizoen van huismus loopt globaal van maart tot en met september. Het broedseizoen van ringmus is korter, namelijk eind april tot en met juli (Sovon, z.d.).

Alleen als de werkzaamheden binnen het broedseizoen worden gestart zullen de nestlocaties voorafgaand aan het broedseizoen ontoegankelijk gemaakt worden. Dit gebeurt door de nestlocaties van huismus dicht te zetten door middel van vogelschroot, houtenlatten of gelijkwaardig. Voorafgaand aan het dichtzetten moet door een deskundige worden vastgesteld dat er geen individuen in de dicht te zetten ruimtes aanwezig zijn.

In periodes met vorst kunnen verblijfplaatsen bewoond zijn; daarom moet het ongeschikt maken van verblijfplaatsen plaatsvinden wanneer het nest niet actief in gebruik is als broed- en/of slaapplaats (bijvoorbeeld buiten periodes met winterse omstandigheden).

Natuurvrij maken voor spreeuwen

De nestlocaties van spreeuw die zich bevinden onder het dak worden voorafgaand aan de werkzaamheden ongeschikt gemaakt door het dichtzetten van de ruimte onder de dakpannen met vogelschroot of gelijkwaardig.

Het broedseizoen van spreeuw loopt globaal van april tot en met juli (Sovon, z.d.). De werkzaamheden worden zoveel mogelijk gepland buiten dit broedseizoen. Als de werkzaamheden worden gestart binnen het broedseizoen, dan zullen de nestlocaties voorafgaand aan het broedseizoen ontoegankelijk worden gemaakt.

Natuurvrij maken voor gierzwaluwen

Gierzwaluwen zijn lange-afstandstrekkers en zijn gedurende de winter niet in Nederland aanwezig. Het dichtzetten van de verblijfplaats gebeurt daarom buiten het broedseizoen en aanwezigheid van de gierzwaluw in Nederland. De nestlocaties van de gierzwaluw worden ongeschikt gemaakt door het dichtzetten van de ruimte onder de dakpannen en andere toegangswegen.

Als de werkzaamheden volledig buiten het broedseizoen van gierzwaluw plaatsvinden hoeft voor deze soort niet natuurvrij gemaakt te worden. De gierzwaluw is globaal van eind april tot en met half augustus in Nederland aanwezig.

Natuurvrij maken voor huiszwaluw

De nestlocaties van huiszwaluw die zich bevinden aan de gevel worden voorafgaand aan de werkzaamheden ongeschikt gemaakt door deze tijdelijk te verwijderen (in het geval van kunstnesten) of ontoegankelijk te maken.

Het broedseizoen van huiszwaluw loopt globaal van april tot en met september. De werkzaamheden worden zoveel mogelijk gepland buiten dit broedseizoen. Als de werkzaamheden worden gestart binnen het broedseizoen, dan zullen de nestlocaties voorafgaand aan het broedseizoen ongeschikt worden gemaakt.

4.2.4 Fasering Werkzaamheden

Om negatieve effecten op de staat van instandhouding van de betreffende beschermde soorten zoveel mogelijk te voorkomen, wordt binnen geheel gemeente De Wolden gefaseerd gewerkt. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de kwetsbare periodes (zie 4.3):

- Binnen hetzelfde jaar mag niet meer dan 10% van het totale woonoppervlak van een dorp binnen het SMP-gebied natuurvrij staan;
- Binnen hetzelfde jaar wordt niet meer dan één kraamverblijfplaats van gewone dwergvleermuis in een dorp aangetast. Doormiddel van een UP met goedkeuringsbesluit van het bevoegd gezag kan hiervan worden afgeweken;

- In de eerste drie jaar van de vergunning voor het SMP worden kraamverblijfplaatsen van laatvlieger niet aangetast, zodat voldoende alternatieve voorzieningen gerealiseerd zijn voordat de aantasting plaatsvindt;
- Binnen hetzelfde jaar wordt niet meer dan één kraamverblijfplaats van laatvlieger aangetast binnen het gehele SMP-gebied;
- Werkzaamheden die plaatsvinden aan woningen waarin nesten van vogels aanwezig zijn die onderdeel uitmaken van een kolonie, maar niet onder een UP vallen, mogen niet tegelijkertijd plaatsvinden. Indien de werkzaamheden tegelijkertijd worden uitgevoerd is een UP noodzakelijk, zodat cumulatieve effecten inzichtelijk blijven.

Gemeente De Wolden draagt de verantwoordelijkheid om deze fasering te waarborgen. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een administratiesysteem dat nader toegelicht wordt in paragraaf 6.2.

4.3 Natuurinclusieve maatregelen

Bij alle woningen binnen het SMP-gebied wordt standaard natuurinclusief verduurzaamd, gerenoveerd of gebouwd. Waar het dak en/of gevel worden vernieuwd, worden deze plekken meteen ook geschikt gemaakt voor toekomstige bewoning van huismus, spreeuw, gierzwaluw, huiszwaluw en vleermuissoorten. Dit houdt in bij woningen waar fysieke ingrepen worden uitgevoerd dat deze natuurinclusief worden uitgevoerd.

In elke situatie wordt in eerste instantie beoordeeld of de oorspronkelijk nest- of verblijfplaats behouden kan worden. Alleen als dit redelijkerwijs niet past binnen de ingreep, is voorgeschreven dat bewezen effectieve compenserende maatregelen worden opgenomen. Indien behoud niet mogelijk is, moet dit technisch onderbouwd worden door de initiatiefnemer. Voor grotere verblijfplaatsen zoals kraam- en massawinterverblijfplaatsen van vleermuizen zijn vooralsnog voor diverse soorten geen bewezen effectieve alternatieven beschikbaar. Om deze reden is het van groot belang dat deze verblijfplaatsen behouden blijven en alleen bij groot belang mogen worden aangetast. Bij aantasting dienen de verblijfplaatsen zoveel mogelijk in de oorspronkelijke toestand teruggebracht te worden.

Het uitgangspunt van het SMP is dat geen tijdelijke voorzieningen worden toegepast, maar dat voldoende alternatieve permanente voorzieningen in de omgeving aanwezig moeten zijn voordat een kritische verblijfplaats wordt aangetast.

Het aanbrengen van tijdelijke voorzieningen - ter overbrugging van de periode dat deze vanwege de werkzaamheden niet beschikbaar zijn - is alleen van toepassing bij UP plannen (zie tabel 4.2). Omdat alle woningen natuurinclusief worden opgeleverd, wordt ervan uitgegaan dat hiermee op termijn in voldoende mate alternatieve voorzieningen beschikbaar zijn ter overbrugging van (aantasting van) individuele verblijfplaatsen.

4.3.1 Compensatiefactor

In paragraaf 3.3 is weergegeven welke compensatie noodzakelijk is per dorp voor het behalen van de gestelde doelpopulaties. Om deze compensatie te behalen is het noodzakelijk dat bij elke ontwikkeling met aantasting op nest- en/of verblijfplaatsen standaard voorzieningen worden aangebracht, naast de compensatie van bekende nest- of verblijfplaatsen die worden aangetast. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt in verplichtingen voor particulieren en overige instanties.

De compensatie is onderverdeeld in vijf categorieën, waarbij voor elke categorie het aantal aan te brengen voorzieningen per woning is aangegeven. Van de voorzieningen die worden aangebracht voor huismus profiteren ook spreeuw, zodoende zijn deze soorten samengenomen. Voor laatvlieger worden alleen specifieke kraamvoorzieningen gerealiseerd, want kraamvoorzieningen voor gewone dwergvleermuis kunnen ook als zomerverblijfplaats voor laatvlieger functioneren.

Ook kunnen de soorten waarvoor geen doelpopulatie is geformuleerd profiteren van de voorzieningen die worden aangebracht. Het is daarom van belang dat compensatie overkoepelend plaatsvindt in de woonkernen van gemeente

De Wolden. De compensatiefactor is hoger dan de benodigde compensatie om de gestelde doelpopulaties te behalen, zoals berekend is in paragraaf 3.3. Hiervoor is bewust gekozen zodat ook de soorten waarvoor geen doelpopulatie is geformuleerd kunnen mee profiteren en een groene plus wordt gerealiseerd.

In tabel 4.4 en 4.5 is de compensatieplicht per woning voor renovatiewerkzaamheden weergegeven. In tabel 4.6 is de compensatieplicht per woning voor sloop-/nieuwbouw weergegeven. De compensatie moet altijd naar boven afgerond te worden.

Bij nieuwbouwprojecten kunnen gemakkelijker meer voorzieningen worden gerealiseerd. Daarom is de compensatie voor sloop-/nieuwbouwprojecten hoger dan voor renovatieprojecten. De extra gerealiseerde voorzieningen mogen worden gebruikt voor saldering. Saldering is nader omschreven in paragraaf 4.3.3.

Binnen gemeente De Wolden zijn naast grondgebonden woningen en hoogbouw ook panden met andere functies aanwezig. Voor deze panden wordt de compensatieplicht van het type pand dat meest vergelijkbaar is aangehouden (bijvoorbeeld grondgebonden woningen voor restaurants en winkelpanden aan de Hoofdstraat in Zuidwolde). Voor sterk afwijkende panden, zoals kerken of sportcomplexen, stelt de gemeente de compensatieplicht op. Deze compensatieplicht is ten minste gelijk aan de plicht voor grondgebonden woningen voor overige instanties naar boven afgerond. Als aan deze compensatieplicht niet voldaan kan worden, kan saldering een uitweg bieden (paragraaf 4.3.3).

Tabel 4.4 Minimaal aantal inbouwvoorzieningen per soort bij renovatiewerkzaamheden aan grondgebonden woningen voor particulieren en overige instanties, naast de nest- en verblijfplaatsen die worden aangetast.

Soort	Functie	Aantal voorzieningen particulier(en)	Aantal voorzieningen overige instanties
Huismus/spreeuw	Nestplaats	1 per woning	1 per woning
Gierzwaluw	Nestplaats	1 per woning*	1 per woning*
Huiszwaluw	Nestplaats		
Vleermuizen (klein)	Zomer/paarverblijf	1 per woning of	1 per woning
Gewone dwergvleermuis	Kraamverblijf	0,33 per woning	0,2 per woning
Laatvlieger	Kraamverblijf	-	0,2 per woning

*Gemeente De Wolden draagt zorg voor een gelijkmatige verdeling van compensatie voor gierzwaluw en huiszwaluw door middel van het registratiesysteem.

Tabel 4.5 Minimaal aantal inbouwvoorzieningen per soort bij renovatiewerkzaamheden aan hoogbouw (appartementencomplex/ flatgebouw), naast de nest- en verblijfplaatsen die worden aangetast.

Soort	Functie	Aantal voorzieningen hoogbouw
Huismus/spreeuw	Nestplaats	-
Gierzwaluw	Nestplaats	0,2 per woning
Huiszwaluw	Nestplaats	-
Vleermuizen (klein)	Zomer-/paarverblijf	0,2 per woning
Gewone dwergvleermuis	Kraamverblijf	1 per complex
Gewone dwergvleermuis	Massawinterverblijf	1 per complex
Laatvlieger	Kraamverblijf	1 per complex

*Gemeente De Wolden draagt zorg voor een gelijkmatige verdeling van compensatie voor gierzwaluw en huiszwaluw door middel van het registratiesysteem.

Tabel 4.6 Minimaal aantal inbouwvoorzieningen per soort bij sloop-/nieuwbouw voor grondgebonden woningen en hoogbouw, naast de nest- en verblijfplaatsen die worden aangetast.

Soort	Functie	Grondgebonden woningen	Hoogbouw
Huismus/spreeuw	Nestplaats	2 per woning	-
Gierzwaluw	Nestplaats	1 per woning	0,2 per woning
Huiszwaluw	Nestplaats	1 per woning	-
Vleermuizen (klein)	Zomer/paarverblijf	2 per woning	0,2 per woning
Gewone dwergvleermuis	Kraamverblijf	0,5 per woning	2 per complex
Gewone dwergvleermuis	Massawinterverblijf	-	2 per complex
Laatvlieger	Kraamverblijf	0,2 per woning	2 per complex

*Gemeente De Wolden draagt zorg voor een gelijkmatige verdeling van compensatie voor gierzwaluw en huiszwaluw door middel van het registratiesysteem.

4.3.2 Knelpunten

Binnen gemeente De Wolden is de hoogbouw beperkt tot drie appartementencomplexen in Zuidwolde. Hierdoor is het realiseren van voorzieningen voor massawinterverblijfplaatsen zeer lastig. Daarom is het van belang dat de bekende massawinterverblijfplaatsen behouden blijven. De bekende massawinterverblijfplaatsen bevinden zich in kerken. Wel kunnen bij nieuwbouwprojecten van appartementencomplexen of andere grote gebouwen voorzieningen worden gerealiseerd voor massawinterverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis. Gemeente De Wolden dient dit op te nemen in hun beleid (paragraaf 4.5.2).

Particulieren hebben bij de standaard compensatieverplichting de keuze om voor vleermuizen kraamvoorzieningen of kleine voorzieningen aan te brengen. De verwachting is dat particulieren vooral kleine voorzieningen zullen aanbrengen en bij samenwerking met andere particulieren kraamvoorzieningen zullen realiseren. Overige instanties hebben wel de verplichting tot het realiseren van kraamvoorzieningen. In tabel 4.7 is weergegeven welk aandeel van de bebouwing in elk dorp van particulieren, woningbouwverenigingen en overige instanties is. Aan de hand hiervan kan bepaald worden of de benodigde compensatie van grote voorzieningen per dorp behaald kan worden. Indien een tekort ontstaat van meer dan 0,01 benodigde voorziening per woning in vergelijking met de berekende benodigde compensatie in paragraaf 3.3, wordt dit als een knelpunt beschouwd.

In een groot deel van de dorpen binnen gemeente De Wolden ontstaat een knelpunt in compensatie, in tabel 4.6 is weergegeven welk tekort ontstaat per dorp. Voornamelijk de laatvlieger wordt in de gehele gemeente onder gecompenseerd. Voor de dorpen De Wijk, Drogteropslagen, Oosteinde en Ruinerwold, komt dit omdat de laatvlieger hier niet voorkomt. De compensatiefactor van hoofdstuk 3 is dus gebaseerd op het verwachte aantal gegeven de woonoppervlakte per dorp. Het is hierom voor deze dorpen minder belangrijk dat het knelpunt verholpen wordt aangezien de compensatiefactor als behoorlijke overcompensatie gezien kan worden. Dit knelpunt wordt daarom niet als kritiek beschouwd voor het behoud van de lokale staat van instandhouding.

Voor de dorpen Alteveer, Echten, Fort, Kerkenveld, Veeningen en Linde, geldt dit niet en is de compensatiefactor van hoofdstuk 3 hoger dan wordt gerealiseerd met de voorgestelde compensatie (tabel 4.4, 4.5 en 4.6). Het betreft voornamelijk een tekort aan voorzieningen voor zomerverblijfplaatsen voor laatvlieger, maar in Echten ook een tekort aan voorzieningen voor kraamverblijfplaatsen. Ook bij de realisatie van voorzieningen door de gehele gemeente ontstaat een tekort aan voorzieningen voor kraamverblijfplaatsen van laatvlieger. Om de lokale staat van instandhouding van laatvlieger te borgen dient de gemeente aanvullende kraamvoorzieningen voor laatvlieger te realiseren. Dit wordt nader omschreven in paragraaf 4.5.

Op gemeentelijk niveau is er geen tekort aan voorzieningen voor zomerverblijfplaatsen van laatvlieger. Laatvlieger is een mobiele soort die vaak een grote verscheidenheid aan zomerverblijfplaatsen heeft verdeeld over meerdere kernen in platteland gemeentes of verdeeld over meerdere wijken in stedelijke gebied (Bij12, 2025). Hierdoor is de onevenredige verdeling die onder het SMP ontstaat voor zomerverblijfplaatsen van laatvlieger geen knelpunt voor de lokale staat van instandhouding.

Voor de gewone dwergvleermuis ontstaat een knelpunt in compensatie in de dorpen Berghuizen, Drogteropslagen, Koekangerveld en Linde. In Berghuizen, Drogteropslagen en Koekangerveld betreft dit een compensatie tekort voor kraamverblijfplaatsen. Bij deze dorpen is het belangrijk dat de gemeente zorgt voor extra compensatie voor kraamverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis. Dit wordt nader omschreven in paragraaf 4.5.

In Berghuizen ontstaat ook een tekort aan kleine voorzieningen voor zomer-/paarverblijfplaatsen gewone- en ruige dwergvleermuis, net als in Linde. Bij het gebruik van deze type verblijfplaatsen zijn gewone- en ruige dwergvleermuis veel flexibeler en kunnen op grotere afstanden zitten van kraamverblijfplaatsen. Gezien in de gehele gemeente De Wolden een overcompensatie plaatsvindt van deze type voorzieningen, wordt dit niet als een kritiek knelpunt beschouwd.

Verder zijn er nog knelpunten met betrekking tot de spreeuw en de huismus in Berghuizen. In Berghuizen worden alle aanwezige huismusnesten en een groot deel van de spreeuwnesten als onderdeel van een kolonie beschouwd. Hierdoor mag aantasting van meer dan 10% van de nestplaatsen alleen plaatsvinden onder een UP, waardoor de staat van instandhouding ook geborgd wordt. Verder vindt in de gehele gemeente een overcompensatie voor huismus en spreeuw plaats en is alleen in Berghuizen sprake van een compensatie tekort. Zodoende wordt dit knelpunt niet als kritiek beschouwd voor het behoud van de lokale staat van instandhouding.

Tabel 4.7 Verdeling van het woningbezit in elk dorp en de gemeente, waarbij knelpunten voor compensatie worden benoemd.

Dorp	Aandeel particulier (aantal woningen)	Aandeel woningbouwvereniging (aantal woningen)	Overige instantie (aantal woningen)	Knelpunten
Alteveer	92% (883)	4% (38)	4% (38)	Laatvlieger (zomer)
Ansen	72% (288)	8% (32)	20% (80)	
Berghuizen	93% (55)	3% (2)	4% (3)	Gewone dwergvleermuis (kraam), gewone- en ruige dwergvleermuis (klein), huismus en spreeuw
De Wijk	67% (1.007)	26% (389)	7% (104)	Laatvlieger (zomer)
Drogteropslagen	95% (190)	1% (2)	4% (8)	Gewone dwergvleermuis (kraam), laatvlieger (zomer).
Echten	75% (110)	9% (13)	16% (24)	Laatvlieger (zomer + kraam)
Fort	81% (222)	19% (52)	0% (0)	Laatvlieger (zomer)
Kerkenveld	88% (380)	4% (13)	8% (35)	Laatvlieger (zomer)[1]
Koekange[2]	83% (1.045)	14% (176)	3% (38)	
Koekangerveld[2]	85% (57)	15% (10)	0% (0)	Gewone dwergvleermuis (kraam)
Linde	87% (236)	3% (8)	10% (27)	gewone- en ruige dwergvleermuis (klein), Laatvlieger (zomer)
Oosteinde	88% (100)	4% (5)	8% (10)	Laatvlieger (zomer)
Ruinen	66% (1.117)	27% (457)	7% (118)	
Ruinerwold	77% (1.404)	18% (328)	7% (128)	Laatvlieger (zomer)
Veeningen	86% (400)	4% (19)	9% (42)	Laatvlieger (zomer)[3]
Zuidwolde	70% (1.987)	21% (596)	9% (255)	
Gemeente	75% (9.376)	17% (2.125)	8% (1.000)	Laatvlieger (kraam)

[1]Laatvliegerpopulatie van Kerkenveld is opgenomen in de beoordeling van Alteveer.
[2]Laatvliegerpopulatie van Koekange en Koekangerveld zijn opgenomen in de beoordeling van Berghuizen
[3]Laatvliegerpopulatie Veeningen is opgenomen in de beoordeling van Fort.

4.3.3 Saldering

Indien de gestelde compensatie niet gerealiseerd kan worden in de woningen/panden die worden aangetast kan compensatie plaatsvinden door op een andere plek dan de plek waar verlies van verblijfplaatsen is te compenseren. Dit houdt in dat er gebruik gemaakt wordt van saldering.

Saldering mag uitsluitend binnen één kern worden toegepast, behalve voor laatvlieger. Laatvlieger is een mobiele soort die vaak een netwerk van verblijfplaatsen heeft verspreid over meerdere kernen. Uit de nulmeting is gebleken dat dit ook van toepassing is in De Wolden. Voor de saldering van laatvlieger gelden daarom regio's, zie tabel 4.8.

Bij het gebruik maken van saldering moeten de voorzieningen die niet gerealiseerd kunnen worden binnen het project al voorafgaand aanwezig zijn als extra of tijdens de duur van de werkzaamheden gerealiseerd worden. De te salderen voorzieningen mogen niet pas na afronding van de werkzaamheden gerealiseerd worden.

Gemeente De Wolden draagt de verantwoordelijkheid om te zorgen dat de benodigde compensatie wordt gerealiseerd. Zodoende is de gemeente ook verantwoordelijk dat saldering op een juiste manier wordt toegepast.

Initiatiefnemers mogen dan ook uitsluitend gebruik maken van saldering met toestemming van gemeente De Wolden.

Tabel 4.8 De regio's die van toepassing zijn voor de saldering van laatvlieger voorzieningen

Regio's
Alteveer, Drogteropslagen, Kerkenveld en Linde
Ansen en Ruinen
Berghuizen, De Wijk, Koekange, Koekangerveld en Oosteinde
Echten, Fort, Veeningen en Zuidwolde

4.3.4 *Keuze standaardmaatregelen uit mitigatiecatalogus*

Bij dit SMP hoort onlosmakelijk een mitigatiecatalogus (Eco Reest[1], 2026). Deze catalogus omvat een set van natuurinclusieve maatregelen die gehanteerd moet worden bij renovatie, verduurzaming en nieuwbouw van woningen, rekening houdend met de mitigatietaak. Het betreft een levend document dat deel uitmaakt van het SMP. Evaluatie en bijstelling vindt tenminste tweejaarlijks plaats door Eco Reest (beheerder van het document) op basis van monitoring en voortschrijdend inzicht. Provincie Drenthe zal daarvan op de hoogte worden gesteld. De mitigatiecatalogus wordt naast dit SMP aan provincie Drenthe verstrekt voor beoordeling en toetsing van de vergunningsaanvraag (ook bij herziening van het document).

Hierbij moet benadrukt worden dat veel zaken rondom effectiviteit van algemeen toegepaste maatregelen nog onbekend zijn of onvoldoende onderzocht. In die gevallen is gewerkt met expert judgement. Bij het gebruik van de mitigatiecatalogus geldt het uitgangspunt dat alleen gewerkt mag worden met 'evidence bases practice' (bewezen effectieve maatregelen) en - vooruitlopend op het aantonen van de functionaliteit - reeds gangbare maatregelen waarvan de verwachting is dat ze daadwerkelijk werken (expert judgement).

Keuzemaatregelen uit mitigatiecatalogus natuurinclusieve maatregelen

De keuze van een bepaalde maatregel is afhankelijk van vele factoren zoals soort(en), constructie, werkzaamheden, type verblijfplaats etc. Om deze reden moet een keuze voor specifieke maatregel altijd genomen worden door een ecologisch deskundige.

Voor de keuze van natuurinclusieve maatregelen gelden de volgende uitgangspunten:

- Er is een sterke voorkeur voor **behoud** van bestaande verblijfplaatsen, indien dit niet mogelijk is natuurinclusieve maatregelen in gebouwen (constructie).
- De maatregel moet **aansluiten bij het type gebouw**: grondgebonden, appartementen, flats, bijzondere gebouwen.
- De maatregel **sluit aan bij betreffende doelsoort(en)**.
- De maatregelen worden **in de constructie** gerealiseerd, zie hieronder voor nadere toelichting.
- De maatregel wordt aangeboden **op dezelfde plaats** als waar in de huidige situatie (potentiële) verblijfplaatsen aanwezig zijn. Bijvoorbeeld onder het dak of in de spouw.
- Daar waar mogelijk, moet de bestaande situatie zo goed als mogelijk worden **teruggebracht (behouden) of worden verbeterd**.
- Omdat het bewijs van functionaliteit in veel gevallen nog ontbreekt, geldt de stelregel om altijd een **verscheidenheid aan maatregelen** toe te passen zodat voorkomen wordt dat één enkele maatregel die veelvuldig wordt toegepast in een later stadium ongeschikt blijkt te zijn.
- Voor bijzondere situaties (zeldzame soorten en/of maatwerk verblijffuncties) is altijd **maatwerk** nodig en geldt de mitigatiecatalogus alleen als leidraad.

Op deze manier wordt de grootste kans op succes (acceptatie door beschermde soorten) bereikt. Second best is de realisatie van natuurinclusieve verblijfsruimten in de gebouwconstructie waarbij vrije ruimten slim worden benut (maatwerk). Als dit niet mogelijk is, dan kan worden teruggevallen tot prefab inbouwmaatregelen (voorkeur) of opbouwmaatregelen, voor zover deze zijn gemaakt van duurzame materialen. Bij opbouwmaatregelen moet wel jaarlijks onderhoud uitgevoerd worden om de functionaliteit te behouden. Dit onderhoud is de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer.

4.3.5 Specifieke mitigatietaak bij UP

Bij panden die belangrijke verblijfplaatsen herbergen, moet voor de betreffende soort en verblijfplaats specifieke mitigatie zodanig worden uitgevoerd dat het behoud zo goed mogelijk kan worden gegarandeerd. Dit wordt geborgd door de verplichting om de werkzaamheden onder een UP uit te voeren (zie tabel 4.2). Het ontwerp en plan voor de uitvoering van de voorgenomen werkzaamheden worden door de betrokken ecologisch begeleider op schrift gesteld (UP) en ter goedkeuring voorgelegd aan de provincie Drenthe voor de kwaliteitsborging. Hiervoor dient een goedkeuringsbesluit te worden aangevraagd bij provincie Drenthe. Voor dit goedkeuringsbesluit staat een behandeltermijn van vier weken.

In eerste instantie wordt nagegaan of een belangrijke (potentiële) nest- of verblijfplaats van de desbetreffende soort behouden kan blijven. Bij een woning die door een kraamkolonie van vleermuizen wordt gebruikt, betekent dit dat minimaal een verblijfplaats voor een kraamkolonie moet worden teruggebracht. Ditzelfde geldt voor massawinterverblijven in grotere gebouwen. Voor een huismus-, gierzwaluw- en huiszwaluwkolonie geldt dat minimaal evenveel nestlocaties moeten worden teruggebracht als voor de werkzaamheden aanwezig waren. De UP mitigatietaak komt boven op de generieke mitigatietaak in een project zodat netwerken van bijvoorbeeld kraamverblijfplaatsen behouden blijven.

4.3.6 Opgaand groen

Bij uitvoering van werkzaamheden aan de woningen moet opgaand groen zoveel mogelijk behouden blijven en maakt de uitvoerder uitsluitend gebruik van de benodigde ruimte. Materialen en materieel wordt opgeslagen op bestaande verharding, niet op groenstroken of bermen. Dit wordt als standaard maatregel opgenomen in uitvoeringsplannen die voor elk project benodigd zijn. Indien opgaand groen wordt verwijderd zal nader getoetst moeten worden of beschermde soorten die niet opgenomen zijn in het SMP hiervan gebruik kunnen maken. Dit kan doormiddel van een quickscan natuurbescherming.

Bij uitvoeren van werkzaamheden bij panden met huismuskolonies mag het opgaand groen niet worden verwijderd, omdat dit essentieel leefgebied is. Indien het noodzakelijk is om opgaand groen te verwijderen voor de uitvoering van de werkzaamheden moet dit buiten de kwetsbare periode van huismus gebeuren en moet dit opgaand groen voorafgaand gecompenseerd worden in de directe omgeving om het leefgebied van huismus in stand te houden. De compensatie voor het opgaand groen moet opgenomen te worden in het UP, zodat dit inzichtelijk is voor het bevoegd gezag.

Bij sloop- en nieuwbouwprojecten moet voldoende opgaand groen gerealiseerd worden, zodat geschikt leefgebied voor de te compenseren soorten aanwezig is. De exacte hoeveelheid opgaand groen is afhankelijk van de hoeveelheid opgaand groen in de directe omgeving, de omvang van het project en het aantal te realiseren compenserende maatregelen. Paragraaf 4.3.4 en de catalogus mitigerende maatregelen geeft richtlijnen voor invulling van deze verplichting, daarnaast dient altijd een ecologisch deskundige akkoord te geven op het ontwerp.

4.4 Ecologisch werkprotocol of uitvoeringsplan

Alle werkzaamheden moeten worden uitgevoerd aan de hand van een ecologisch werkprotocol (EWP) of uitvoeringsplan (UP). In deze paragraaf wordt beschreven waaraan deze documenten moeten voldoen. Voor projecten die geen significante aantasting op de lokale staat van instandhouding hebben (zie tabel 4.2) en maximaal één pand, appartementencomplex of woningcomplex van tien woningen betreft kan er gebruik worden gemaakt van een standaard EWP. Op basis van de beoogde ontwikkeling kan bepaald worden welk EWP gebruikt moet worden (zie tabel 4.1). De standaard EWP's zijn bijgevoegd als een losse bijlages.

4.4.1 Ecologisch werkprotocol of uitvoeringsplan

Een EWP of UP bevat een concrete en praktische uitwerking van het SMP en de algemene en specifieke voorschriften vanuit een vergunning voor, tijdens en na het uitvoeren van werkzaamheden binnen een project. Met deze maatregelen worden negatieve effecten op beschermde soorten zoveel mogelijk voorkomen en wordt gewerkt conform de afgegeven vergunning.
De volgende zaken moeten opgenomen worden in een EWP of UP:

- Voorwaarden vanuit de vergunning;
- Aanduiding van de locatie van het projectgebied;
- De uit te voeren werkzaamheden;
- De periode waarin de werkzaamheden uitgevoerd worden;
- Mitigerende maatregelen;
- Natuurinclusieve maatregelen;
- Momenten van ecologische begeleiding;
- Werkwijze bij het onverwacht aantreffen van andere beschermde soorten;
- Het bijhouden van een logboek van de ecologische begeleiding;
- Startmelding bij bevoegd gezag;

4.4.2 Ecologisch logboek

Het ecologisch logboek bestaat uit de bevindingen van alle momenten van ecologische begeleiding. Elke uitvoering van werkzaamheden die directe invloed heeft of kan hebben op verblijf- of nestplaatsen dient te worden vastgelegd in het logboek. Hierbij wordt een standaard format gebruikt en worden duidelijke foto's van de situatie bijgevoegd. Het logboek behandelt in ieder geval:

- Datum, tijdstip en locatie van het moment van ecologische begeleiding
- Aantal waargenomen exemplaren per soort in (de omgeving van) het plangebied
- Namen van de betrokken deskundigen
- Weersomstandigheden van de momenten van ecologische begeleiding. Dit betreft onder andere:
    - Ongeschikt maken (potentiële) nest-/verblijfplaatsen;
    - Controle aanwezigheid beschermde soorten;
    - Controle werende maatregelen;
    - Omgang eventueel onverwachts aangetroffen beschermde soorten.

4.4.3 Onverwachts aantreffen (andere) beschermde soorten

Indien tijdens de werkzaamheden beschermde soorten binnen de invloedsfeer van het werkgebied worden aangetroffen, wordt door de uitvoerende partij de begeleidende ecologisch deskundige geraadpleegd. Verder gelden in die gevallen de volgende maatregelen:

- De werkzaamheden worden stilgelegd totdat de begeleidende ecologisch deskundige de situatie heeft beoordeeld.
- Indien de begeleidende ecologisch deskundige beoordeelt dat geen verbodsbepalingen worden overtreden, kunnen de werkzaamheden doorgezet worden.
- In geval de begeleidende ecologisch deskundige het overtreden van verbodsbepalingen niet kan uitsluiten, wordt overleg gepleegd met het bevoegd gezag over het vervolg.

- De begeleidende ecologisch deskundige maakt in dat geval een maatwerkplan waarin de mitigerende maatregelen worden vastgelegd. Bevoegd gezag beoordeelt de voorgestelde maatregelen en stelt hierop het vervolg vast.
- Het is mogelijk dat een aanvulling op de bestaande vergunning of een nieuwe locatiespecifieke vergunning nodig is. Bij het aantreffen van beschermde soorten die niet opgenomen zijn in het SMP is dit altijd noodzakelijk. De werkzaamheden stagneren totdat deze door het bevoegd gezag is verleend.

4.5 Gemeentelijke compensatie

In dit deel staat beschreven op welke wijze de gemeente uitvoering gaat geven aan het SMP. De knelpunten beschreven in hoofdstuk 4.3 dienen door de gemeente te worden opgelost. Daarnaast dient de gemeente maatregelen te nemen voor een zogenoemde ecologische plus.

4.5.1 Knelpunten

In paragraaf 4.3 zijn de knelpunten die ontstaan door de voorgeschreven compensatiefactoren inzichtelijk gemaakt. Hieruit is naar voren gekomen dat in enkele dorpen een tekort aan kraamvoorzieningen voor gewone dwergvleermuis zal ontstaan. Daarnaast ontstaat er gemeentebreed een tekort aan kraamvoorzieningen voor laatvlieger. Om deze knelpunten weg te nemen worden voorzieningen door de gemeente gerealiseerd. Als de gemeentelijke voorzieningen niet effectief bewezen zijn volgens de mitigatiecatalogus worden deze voorafgaand voorgelegd aan bevoegd gezag.

In de dorpen Berghuizen, Drogteropslagen en Koekangerveld ontstaat zonder gemeentelijke aanvulling een tekort aan kraamvoorzieningen voor gewone dwergvleermuis. Om de lokale staat van instandhouding van gewone dwergvleermuis te borgen realiseert gemeente De Wolden de volgende voorzieningen:

- Berghuizen vier voorzieningen voor kraamverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis:
  - Ten minste één voorziening wordt in het tweede jaar van de vergunning gerealiseerd;
  - Ten minste twee extra voorzieningen worden voor het derde jaar van de vergunning gerealiseerd;
  - In totaal worden vier voorzieningen voor het vijfde jaar van de vergunning gerealiseerd;
- Drogteropslagen twee voorzieningen voor kraamverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis:
  - Ten minste één voorziening wordt in het tweede jaar van de vergunning gerealiseerd;
  - In totaal worden twee voorzieningen voor het derde jaar van de vergunning gerealiseerd;
- Koekangerveld vier voorzieningen voor kraamverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis:
  - Ten minste één voorziening wordt in het tweede jaar van de vergunning gerealiseerd;
  - Ten minste twee extra voorzieningen worden voor het derde jaar van de vergunning gerealiseerd;
  - In totaal worden vier voorzieningen voor het vijfde jaar van de vergunning gerealiseerd;

Het tekort aan kraamvoorzieningen voor laatvlieger is voornamelijk in Echten. Ook gemeentebreed ontstaat er een tekort aan kraamvoorzieningen voor laatvlieger. Om de lokale staat van instandhouding van laatvlieger te borgen realiseert gemeente De Wolden de volgende kraamvoorzieningen:

- Tien voorzieningen voor kraamverblijfplaatsen van laatvlieger;
  - Ten minste vijf voorzieningen worden voor het einde derde jaar van de vergunning gerealiseerd waarvan ten minste twee in Echten;
  - Alle voorzieningen zijn in het vijfde jaar van de vergunning gerealiseerd;

De kraamvoorzieningen voor laatvlieger worden tijdens de duur van de vergunning gerealiseerd door de gemeente. Verder worden door projecten van woningbouwverenigingen en nieuwbouwprojecten ook voorzieningen voor laatvlieger gerealiseerd. Omdat het aantal alternatieve voorzieningen de eerste jaren beperkt zal zijn, mogen kraamverblijfplaatsen van laatvlieger de eerste drie jaar niet worden aangetast. Dit is ook opgenomen in paragraaf 4.2.4.

4.5.2 Ecologische plus

Laatvlieger

Uit de analyse van knelpunten blijkt dat in de gemeente De Wolden geen tekort aan voorzieningen voor zomerverblijfplaatsen van laatvlieger ontstaat, maar dat de kans bestaat dat dit wel onevenredig verdeeld zal zijn in de gemeente. Laatvlieger kan grotere afstanden overbruggen, waardoor deze onevenredige verdeling geen negatieve effecten heeft voor de lokale staat van instandhouding. De onevenredige verdeling kan echter wel voor meer kwetsbaarheid zorgen, omdat lokale verstoringen grotere delen van de populatie kunnen beïnvloeden. Om deze kwetsbaarheid te verminderen is gemeente De Wolden voornemens twintig voorzieningen voor zomerverblijfplaatsen van laatvlieger te realiseren verdeeld over het SMP-gebied, zoals aangeven in de onderstaande tabel. Aangezien de lokale populatie laatvlieger minder afhankelijk is van deze voorzieningen kunnen deze voorzieningen ook experimenteel zijn. De gemeentelijke compensatie is onderdeel van de monitoring, waardoor meer inzicht kan worden verkregen of de experimentele voorzieningen volstaan.

De voorzieningen zullen tijdens de geldigheidsperiode van de vergunning van SMP De Wolden.

Tabel 4.9 Verdeling van het aantal voorzieningen voor zomerverblijfplaatsen van laatvlieger dat de gemeente voornemens is te realiseren binnen het SMP-gebied.

Regio's	Aantal voorgenomen voorzieningen
Alteveer, Drogteropslagen, Kerkenveld en Linde	4
Ansen en Ruinen	3
Berghuizen, De Wijk, Koekange, Koekangerveld en Oosteinde	7
Echten, Fort, Veeningen en Zuidwolde	6
Totaal	20

Leefomgeving

Om de staat van lokale populaties te verbeteren, is niet alleen de beschikbaarheid van voldoende verblijfplaatsen van belang. Ook de leefomgeving van de desbetreffende soorten moet - in kwantitatieve en kwalitatieve zin - alle elementen bevatten om een populatie levensvatbaar te laten zijn. Dat is vooral van belang voor soorten die binnen het SMP-gebied geheel of grotendeels hun leefgebied hebben.

De habitat van dwergvleermuizen en laatvlieger bestaat uit een groene omgeving. Het leefgebied bestaat uit parken, loofbossen, houtsingels en beschutte waterpartijen. Deze gebieden bieden voldoende dekking en voedselbronnen. Geschikte foerageergebieden met voldoende insecten zijn essentieel. Ze jagen vaak in halfopen terreinen en langs lijnvormige elementen zoals bomenrijen, die beschutting bieden tegen wind en predatoren. De grootte van het jachtgebied van een individu is sterk afhankelijk van het voedselaanbod. In voedselrijke situaties kan een foerageergebied van enkele hectares voldoende zijn. Gewone dwergvleermuizen en laatvlieger foerageren over het algemeen binnen vijf kilometer van hun verblijfplaats. Om vleermuisverblijfplaatsen optimaal te laten functioneren zal de directe omgeving geschikt moeten zijn als leefgebied. Dat betekent veel groen en water dat insecten aantrekt en lijnvormige elementen waarlangs gefoerageerd en gemigreerd wordt. (Bij12, 2025/Bij12[2], 2024)

Deze maatregelen hebben eveneens een positief effect op de lokale biodiversiteit, waardoor ook een soort als huiszwaluw direct profiteert. Huiszwaluwen hebben een omvangrijker areaal dan huismussen, maar foerageren in de broedperiode bij voorkeur in de nabijheid van de nestplaats. Voor huiszwaluw is de beschikbaarheid van modder/klei belangrijk om hun nestplaats van te bouwen.

Gierzwaluwen zijn voor hun voedselvoorziening niet afhankelijk van de directe omgeving van de nestplaats. De soort foerageert op grote hoogte en afstand van de nestplaatsen (Bij12[1], 2023). Hierdoor is het nemen van maatregelen voor het leefgebied van gierzwaluw lastig en niet noodzakelijk voor het SMP.

Spreeuw is voor haar voedsel afhankelijk van vochtige graslanden. Het foerageergebied ligt bij voorkeur binnen 500 meter van de nestplaats (Vogelbescherming, z.d.). Als de afstand groter is, wordt het energiegebruik te hoog en kunnen de ouders niet voldoende voedsel aanvoeren voor hun jongen. Het verbeteren van foerageergebieden voor

spreeuw, ligt buiten de opties die binnen het SMP-gebied realistisch zijn. Wel kan de gemeente gazons binnen de woonkernen natuurvriendelijk beheren en duurzame landbouw binnen de gemeente stimuleren.

De gemeente is voornemens de ecologische plus in relatie tot het SMP te borgen door het te koppelen aan andere beleidsterreinen. De gemeente kan een ecologische plus realiseren door aandacht te besteden aan verschillende onderwerpen: Natuur inclusieve nieuwbouw (buiten het SMP), landbouw, gemeentelijk groen, infrastructuur en rode lijstsoorten.

5. Monitoringsplan

Het SMP is erop gericht om ten minste de staat van instandhouding te behouden van de populaties gebouwgebonden vleermuizen, huismus, ringmus, spreeuw, gierzwaluw en huiszwaluw. Daarnaast is ook het doel gesteld een positieve trend te realiseren voor deze soorten (zie paragraaf 3.2). Om te controleren of de genomen maatregelen hieraan bijdragen, moet monitoring plaatsvinden.

Naast de informatie over hoe succesvol de maatregelen van het SMP zijn, helpt monitoring ook om extra informatie te verzamelen over de beste manier om populaties van de voorgenoemde soorten te behouden. Hiermee wordt bijgedragen aan de algemene informatie die beschikbaar is over populatiebehoud. De monitoring wordt opgesplitst in twee delen: populatiemonitoring van het gebied als geheel en monitoring van de functionaliteit van compensatiemaatregelen. Hierbij wordt gemonitord of de maatwerkoplossingen van compensatie succesvol zijn om de belangrijke verblijfplaatsen te behouden. Ook kunnen de resultaten van de monitoring zorgen voor een bijstelling van de mitigatiecatalogus (Eco Reest[1], 2026).

De monitoring geeft inzicht of de gestelde doelpopulaties, paragraaf 3.2, worden behaald onder het SMP. De geformuleerde doelstellingen zijn voor de eerste 5 jaar van de vergunning. Als de doelstellingen niet worden behaald, wordt onderzocht wat de oorzaak hiervan is. Aan de hand hiervan kan bepaald worden of aanpassingen aan het SMP noodzakelijk zijn voor de lokale staat van instandhouding van de vergunde soorten. Dit gebeurt in samenspraak met het bevoegd gezag. Als de gestelde doelstellingen wel worden behaald is het aanpassen van het SMP niet noodzakelijk, wel moeten nieuwe doelpopulaties geformuleerd worden. De nieuwe doelpopulatie kan hierbij worden afgestemd op de resultaten van de monitoring.

Verder wordt tijdens de evaluatie met het bevoegd gezag beoordeeld wat de effectiviteit is van de verschillende aangebrachte compensatiemaatregelen. Indien maatregelen niet effectief blijken te zijn, kan het gebruik van deze maatregelen worden geschrapt. Ook kan de monitoringsplicht voor compensatiemaatregelen komen te vervallen indien deze maatregelen effectief bewezen blijken te zijn.

Het monitoringsplan is opgesteld aan de hand van de 'SMP Monitoring richtlijnen' van provincie Drenthe (1 november 2025). In tabel 5.1 wordt weergegeven welke onderdelen van de monitoring moet plaatsvinden per jaar na vergunningverlening. De verschillende onderdelen worden in 5.1 en 5.2 nader toegelicht.

Tabel 5.1 Overzicht welke onderdelen van de monitoring dienen uitgevoerd te worden per jaar na vergunningverlening.

Onderdeel	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Gewone dwergvleermuis				X		X*		X		
Ruige dwergvleermuis				X				X		
Laatvlieger		X		X*		X		X*		X
Vogels		X			X			X*		
Leefgebied				X				X		
Gemeentelijke compensatie		X		X		X		X		X
Monitoring functionaliteit	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

*Uitbreiding van het onderzoek voor vaststellen van nieuwe kolonies

5.1 Populatie

5.1.1 Vleermuizen

Gewone dwergvleermuis

Gewone dwergvleermuis wordt gemonitord aan de hand van de kraamkolonies en massa winterverblijfplaatsen.

De kraamkolonies van gewone dwergvleermuis worden gemonitord door in één jaar het gehele SMP-gebied te onderzoeken. Hierbij wordt door middel van een ochtendronde in de periode 15 mei t/m 15 juni, wanneer de jongen nog niet uitvliegen, de bekende kraamkolonies in de dorpen teruggezocht. Het onderzoek gebeurt op de fiets met

behulp van een warmtebeeldcamera, batlogger en batdetector onder gunstige weersomstandigheden (droog, ≤4 bft., ≥10 ^{o}C).

Bij vaststellen van een kraamkolonie wordt deze binnen 24 uur uitgeteld om de omvang van de kolonie vast te leggen. Dorpen dienen op één avond in zijn geheel onderzocht te worden, om dubbeltellingen te voorkomen. Indien een kraamkolonie niet teruggevonden is, wordt er nog een ochtendronde uitgevoerd om de kolonie alsnog terug te vinden.

Door het gehele SMP-gebied in één jaar te onderzoeken, kan een betere uitspraak worden gedaan over de lokale staat van instandhouding. Deze monitoring wordt uitgevoerd in het vierde en achtste jaar na verlenen van de vergunning. Als minder dan 90% van de kraamkolonies is teruggevonden tijdens de monitoring van het vierde jaar, dient ook in het zesde jaar een monitoring plaatst te vinden naar gewone dwergvleermuis.

In het vierde en achtste jaar na vergunningverlening worden ook alle bekende massawinterverblijfplaatsen gemonitord. Dit wordt gedaan door tweemaal de betreffende objecten te onderzoeken in de maand augustus, volgens de kaders van de 'richtlijn vleermuisonderzoek grote gebieden' (NGB & Zoogdiervereniging, 2024).

Aan de hand van deze monitoring kan goed inzicht worden verkregen over de populatieontwikkeling van gewone dwergvleermuis binnen het SMP-gebied en wordt inzicht verkregen over het langdurig functioneren van de belangrijkste verblijffuncties.

Ruige dwergvleermuis

Over het algemeen heeft ruige dwergvleermuis in Nederland geen kraamkolonies. In de Wolden zijn geen kraamkolonies van ruige dwergvleermuis vastgesteld. Wel zijn voor deze soort doelstellingen opgenomen in dit SMP. Daarom wordt de monitoring van ruige dwergvleermuis gedaan aan de hand van paarverblijfplaatsen.

In het vierde en achtste jaar na verlening van de vergunning wordt tijdens de paarperiode van ruige dwergvleermuis, 15 augustus t/m 31 oktober, steekproefsgewijs onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van paarverblijfplaatsen van de soort. Bij deze monitoring wordt ten minste één groot dorp (De Wijk, Ruinen, Ruinerwold en Zuidwolde) en twee kleine dorpen (Alteveer, Ansen, Berghuizen, Drogteropslagen, Echten, Fort, Kerkenveld, Koekange, Koekangerveld, Linde, Oosteinde en Veeningen) volledig in kaart gebracht. Het onderzoek wordt uitgevoerd volgens de kaders van de 'richtlijn vleermuisonderzoek grote gebieden' (NGB & Zoogdiervereniging, 2024).

De voorgeschreven steekproef kan een goede indicatie geven over de ontwikkeling van de populatie ruige dwergvleermuis binnen het SMP-gebied in de loop van de vergunning.

Laatvlieger

De monitoring van laatvlieger gebeurt aan de hand van de kraamkolonies. Hierbij worden elke twee jaar na vergunningverlening alle bekende kraamgroepen teruggezocht in de kraamperiode van laatvliegers voordat de eerste jongen uitvliegen (15 mei t/m 30 juni). De kraamkolonies worden teruggezocht door alle dorpen waar overlappend één kolonie is vastgesteld tegelijkertijd te onderzoeken, dus bijvoorbeeld Berghuizen, Koekange en Koekangerveld op één avond. Indien bij de eerste onderzoeksronde de kolonie niet is teruggevonden, wordt er nog een onderzoeksronde uitgevoerd. Het onderzoek gebeurt op de fiets met behulp van een warmtebeeldcamera, batlogger en batdetector onder gunstige weersomstandigheden (droog, ≤4 bft., ≥12 ^{o}C).

Bij vaststellen van een kraamkolonie wordt deze binnen 24 uur uitgeteld. Als kraamkolonies niet teruggevonden worden, dient dit gemeld te worden bij provincie Drenthe.

Daarnaast wordt tijdens de monitoring voor gewone dwergvleermuis in het vierde en achtste jaar gezocht naar nieuwe kolonies in dorpen waar geen laatvlieger kolonies bekend zijn. Indien tijdens de monitoring indicaties worden verkregen voor de aanwezigheid van een kraamkolonie laatvlieger, wordt een aanvullende avondronde uitgevoerd in

de periode 15 mei t/m 30 juni. Nieuwe vastgestelde kraamkolonies van laatvlieger worden ook binnen 24 uur uitgeteld en opgenomen in de monitoring voor de volgende jaren.

Aan de hand van deze monitoring kan goed inzicht worden verkregen over de populatieontwikkeling van laatvlieger binnen het SMP-gebied en wordt inzicht verkregen over het langdurig functioneren van de belangrijkste verblijffuncties.

Overige soorten

Indien daar aanleiding toe is kan de monitoring worden uitgebreid, bijvoorbeeld bij de vaststelling van een nieuwe soort-functierelatie. Dit zal in afstemming gaan met provincie Drenthe, waarbij dit ook wordt opgenomen in het eerstvolgende monitoringsverslag (paragraaf 5.3).

5.1.2 Vogels

Huismus, ringmus en spreeuw

Huismus, ringmus en spreeuw worden gemonitord aan de hand van de bekende kolonies. In het tweede, vijfde en achtste jaar na vergunningverlening worden alle kolonies van deze soorten opnieuw in kaart gebracht. Dit wordt gedaan door alle dorpen met een kolonie van huismus, ringmus of spreeuw volledig in kaart te brengen met één bezoek in de ochtenduren bij gunstige weersomstandigheden (droog, ≤4 bft., ≥5 ^{o}C) in de periode 1 april t/m 15 mei.

Indien een significant deel van een kolonie ontbreekt, 50% of meer, dient aanvullende inspanning geleverd te worden op het lokaliseren van de betreffende kolonie. Deze aanvullende inspanning dient onder dezelfde omstandigheden uitgevoerd te worden als de eerste onderzoeksronde van de monitoring. Indien de kolonie ondanks de aanvullende inspanning niet wordt teruggevonden, dient dit gemeld te worden bij provincie Drenthe. Het ontbreken van kolonie kan aanleiding zijn voor een vervroegde evaluatie en het herzien van delen van het SMP.

In het achtste jaar worden naast alle dorpen waar een kolonie bekend is ook de overige dorpen onderzocht op huismus, ringmus en spreeuw. Zodoende kan ook een beeld worden verkregen over de ontwikkeling van de randpopulaties en een betere uitspraak worden gedaan of de gestelde doelstellingen behaald worden.

Gierzwaluw en huiszwaluw

Gierzwaluw en huiszwaluw worden ook gemonitord aan de hand van de bekende kolonies. Deze monitoring vindt ook in het tweede, vijfde en achtste jaar na vergunningverlening plaats. Bij de monitoring voor deze soorten wordt één onderzoeksronde in de periode 1 juni t/m 15 juli uitgevoerd per kolonie. Voor huiszwaluw zal deze ronde overdag plaatsvinden en voor gierzwaluw 1,5 uur voor zonsondergang tot ten minste een half uur na zonsondergang. De rondes worden lopend uitgevoerd bij gunstige weersomstandigheden (droog, ≤3 bft., ≥18 ^{o}C), waarbij een minimale inspanning van één onderzoeker per 5 hectare onderzoeksgebied noodzakelijk is.

Indien een significant deel van een kolonie ontbreekt, 50% of meer, dient aanvullende inspanning geleverd te worden op het lokaliseren van de betreffende kolonie. Deze aanvullende inspanning dient onder dezelfde omstandigheden uitgevoerd te worden als de eerste onderzoeksronde van de monitoring. Indien de kolonie ondanks de aanvullende inspanning niet wordt teruggevonden, dient dit gemeld te worden bij provincie Drenthe. Het ontbreken van kolonie kan aanleiding zijn voor een vervroegde evaluatie en het herzien van stukken uit het SMP.

In het achtste jaar wordt in het gehele SMP-gebied een verkennende ronde uitgevoerd tussen 15 mei en 1 juni. Door middel van de verkennende ronde kunnen nieuwe kolonies in kaart worden gebracht. Deze verkennende ronde moet voldoen aan de voorgeschreven richtlijnen van het 'Gebiedenprotocol Gierzwaluw' van Sovon (Schoppers, Vogel, Wortelboer, & Roodbergen, 2023).

5.1.3 Leefgebied

Naast de verblijf- en nestplaatsen van de verschillende soorten wordt ook het leefgebied gemonitord, omdat dit een essentieel onderdeel is voor het behoud van de lokale staat van instandhouding. Dit wordt gedaan door het vierde

en achtste jaar na vergunningverlening de huidige staat van de structuren, zoals opgaand groen en wateroppervlakte, van bekende vliegroutes, foerageergebieden, kwetterplekken en overig leefgebied van gebouwgebonden vleermuizen en vogels te vergelijken met de situatie in 2025 door middel van luchtfoto's van PDOK. Als een indicatie wordt verkregen dat een wezenlijke verandering heeft plaatsgevonden wordt een locatie-inspectie gedaan om te beoordelen of deze verandering negatief effect kan hebben op het functioneren van het leefgebied.

5.2 Gemeentelijke en niet effectief bewezen compensatie

De gemeentelijke compensatiemaatregelen dienen jaarlijks voor het broedseizoen (het broedseizoen is globaal van maart t/m september) en kraamperiode (mei t/m juli) gecontroleerd te worden op functionaliteit. Ontbrekende of niet functionerende maatregelen dienen voor aanvang van het broedseizoen/kraamperiode vervangen te worden.

Daarnaast dient 50% van de gemeentelijke compensatiemaatregelen voor laatvlieger, gewone grootoorvleermuis en baardvleermuis elke twee jaar gemonitord te worden tot in gebruik name van de nieuwe voorziening[1]. De monitoring van deze maatregelen moet ten minste de volgende vragen beantwoorden:

- Welke aangebrachte voorzieningen zijn in gebruik genomen?
  - Zo ja, door welke soort en welke functie vervult de verblijfplaats?
  - Zo nee, zijn er aanwijzingen die kunnen verklaren waarom de voorziening niet in gebruik genomen is?
- Wat zijn de verschillen in effectiviteit tussen de verschillende genomen compensatiemaatregelen?

Indien een maatwerk compensatieoplossing via een UP wordt toegepast die niet effectief bewezen is, dient de locatie tot in gebruik name van de nieuwe voorziening gemonitord te worden volgens de richtlijnen van de gemeentelijke compensatie.

5.3 Monitoringsverslag

De resultaten van de monitoring worden elke twee jaar, uiterlijk 1 februari van het volgende jaar, verwerkt in een monitoringsverslag en verwerkt in het administratiesysteem. Het verslag wordt ook aangeleverd bij provincie Drenthe. De volgende onderdelen moeten in het monitoringsverslag zijn opgenomen:

- De data, tijden en weersomstandigheden van de veldbezoeken;
- De wijze waarop de monitoring heeft plaatsgevonden met daarbij de eventuele inzet van apparatuur en wie de veldbezoeken heeft uitgevoerd;
- De waarnemingen en bevindingen per veldbezoek (tekstueel en op kaart);
- Zover mogelijk een heldere conclusie van de monitoringsresultaten ten opzichte van de nulmeting 2025 en eerdere monitoringsjaren, wat betreft de populaties;
- Zover mogelijk een heldere conclusie van de effectiviteit van de aangebrachte gemeentelijke compensatie en onbewezen maatwerk compensatieoplossingen;
- De voorgenomen aanvullende maatregelen indien de monitoringsresultaten hiertoe aanleiding geven.

De resultaten van de monitoring worden voor het eerst na vijf jaar geëvalueerd op basis van de monitoringsverslagen. Hierbij wordt geanalyseerd of het SMP nog actueel en op de juiste manier werkbaar is. Indien blijkt dat de monitoring niet de gewenste resultaten geeft, wordt het SMP in samenspraak met provincie Drenthe aangepast. Hiermee wordt de staat van instandhouding van de betreffende beschermde soorten geborgd.

[1] De voorziening wordt als in gebruik beschouwd als een vaste verblijfplaats met de functie waarvoor de voorziening is aangebracht wordt vastgesteld.

6. Management- en administratieplan

Om ervoor te zorgen dat de werkzaamheden conform het SMP worden uitgevoerd, is het nodig om zorgvuldig alle data te registreren en afspraken te maken over de taken en verantwoordelijkheden. In dit hoofdstuk wordt de invulling daarvan gegeven. Ook is in dit hoofdstuk een stappenplan opgenomen voor het toepassen van het SMP.

6.1 Management

In de onderstaande tabel zijn de verantwoordelijkheden per betrokken partij weergegeven. In paragraaf 6.3 is in een stappenplan en stroomschema weergegeven welke stappen benodigd zijn voor het uitvoeren van de werkzaamheden onder het SMP.

Tabel 6.1. Overzicht van de verantwoordelijkheden van de betrokken partijen.

Betrokken partij	Taken en verantwoordelijkheden
Vergunningshouder gemeente De Wolden	• Beheer en onderhoud van administratiesysteem • Verantwoordelijk voor de monitoring van het SMP • Communicatie zowel in- als extern over aanwezigheid en gebruik van SMP • Doormachtigen van derde voor het gebruik van het SMP, waarbij wordt aangegeven welke voorwaarden van toepassing zijn op het project
Initiatiefnemer	• Algemeen o Project aanmelding via het registratieformulier van gemeente De Wolden o Informatieverstrekking van het project aan de gemeente o Geeft opdracht voor mitigatie / natuurvrij maken / werkzaamheden door uitvoerder o Draagt verantwoording voor uitvoering van de werkzaamheden volgens EWP / UP • Bij maximaal één pand, appartementencomplex of woningcomplex van maximaal tien woningen: o Levert standaard ecologisch werkprotocol aan uitvoerder • Bij een UP project zonder goedkeuringsbesluit: o Geeft opdracht tot het schrijven van een UP door de ecologisch deskundige o Dient project specifiek UP in bij de gemeente o Doorspelen contactgegevens betrokken ecologisch deskundige aan uitvoerder werkzaamheden o Levert het ecologisch logboek van ecologische begeleiding aan bij de gemeente nadat het eindverslag is opgesteld • Bij een UP project met goedkeuringsbesluit: o Geeft opdracht tot het schrijven van een UP door de ecologisch deskundige o Machtigt de betrokken ecologisch deskundige voor het maken van een verzoek tot goedkeuringsbesluit bij provincie Drenthe voor het opgestelde UP o Dient goedkeuringsbesluit en UP in bij de gemeente o Doorspelen contactgegevens betrokken ecologisch deskundige aan uitvoerder werkzaamheden o Levert het ecologisch logboek van ecologische begeleiding aan bij de gemeente nadat het eindverslag is opgesteld
Uitvoerder / aannemer	• Algemeen o Correct uitvoeren van mitigatie vóór de aanvang van de werkzaamheden, met voorgeschreven gewenningsperiode o Correcte plaatsing alternatieve nest- en verblijfplaatsen o Verwijderen van de genomen maatregelen voor het natuurvrij maken van het pand • Bij maximaal één pand, appartementencomplex of woningcomplex van maximaal tien woningen: o Voert werkzaamheden uit aan de hand van het standaard ecologisch werkprotocol • Bij een UP zonder goedkeuringsbesluit: o Ruim voor de start werkzaamheden uitnodigen betrokken ecologisch deskundige voor toolbox meeting. Samen met betrokken ecologisch deskundige bespreken ecologisch werkprotocol en planning

	○ Samen met ecologisch deskundige inplannen van het ongeschikt maken voor het natuurvrij maken van de gebouwen. Verantwoordelijkheid ligt bij de uitvoerder ○ Samen met ecologisch deskundige inplannen van controle op aanwezigheid van beschermde soorten na ongeschikt maken. Verantwoordelijkheid ligt bij de uitvoerder ○ Melden aan betrokken ecologisch deskundige als werkzaamheden zijn afgerond Bij een UP project met goedkeuringsbesluit: ○ Ruim voor de start werkzaamheden uitnodigen betrokken ecologisch deskundige voor toolbox meeting. Samen met betrokken ecologisch deskundige bespreken ecologisch werkprotocol en planning ○ Samen met ecologisch deskundige inplannen van het ongeschikt maken voor het natuurvrij maken van de gebouwen. Verantwoordelijkheid ligt bij de uitvoerder ○ Samen met ecologisch deskundige inplannen van controle op aanwezigheid van beschermde soorten na ongeschikt maken. Verantwoordelijkheid ligt bij de uitvoerder ○ Melden aan betrokken ecologisch deskundige en provincie Drenthe als werkzaamheden zijn afgerond
Betrokken ecologisch deskundige	Projectmatig: ○ Indien nodig uitwerken specifieke maatregelen en opstellen UP / EWP. Dit bespreken met initiatiefnemer en na goedkeuring verzenden aan bevoegd gezag bij een UP ○ Afstemming over het aantal alternatieve nest- en verblijfplaatsen en de positionering daarvan. Bepalen inzet en omvang maatregelen. Uitwerking hiervan in het UP / EWP ○ Bespreken ecologisch werkprotocol met uitvoerder werkzaamheden ○ Samen met uitvoerder inplannen van het ongeschikt maken voor het natuurvrij maken van de gebouwen. Verantwoordelijkheid ligt bij de uitvoerder ○ Samen met uitvoerder inplannen van controle op aanwezigheid van beschermde soorten na ongeschikt maken. Natuurvrij verklaren van gebouwen voor start werkzaamheden. Verantwoordelijkheid ligt bij de uitvoerder ○ Ecologische begeleiding van de werkzaamheden en de verslaglegging hiervan ○ Controle administratiesysteem en bijhouden ecologisch logboek. Het logboek delen met initiatiefnemer en uitvoerder werkzaamheden ○ Begeleiden plaatsing generieke en/of specifieke maatregelen ○ Opstellen eindverslag ecologische begeleiding en dit versturen aan vergunninghouder SMP: ○ Zorgt voor uitvoering monitoring van het SMP en stelt monitoringsrapportage op ○ Beoordeelt de Staat van instandhouding en eventuele aanvullende maatregelen
Bevoegd gezag	Beoordelen UP plannen. Goedkeuringsbesluit versturen als het plan voldoet. Afstemming met betrokken ecologisch deskundige als het plan niet voldoet Opbouwen en bewaren ecologisch dossier rond het SMP en controle administratiesysteem Verstrekt informatie en ontwikkelingen aan de betrokken ecologisch deskundige ten behoeve van monitoring van het SMP (bijvoorbeeld nieuwe bewezen effectieve compensatiemaatregelen)

6.2 Administratiesysteem

Alle projecten worden door middel van een digitaal aanmeldingsformulier aangemeld bij gemeente De Wolden. Hierbij wordt door de gemeente een dossier aangelegd waarin per project alle relevante documentatie wordt vastgelegd. De initiatiefnemer is verantwoordelijk om alle benodigde informatie voor het dossier aan te leveren aan de gemeente.

Ook worden alle natuurinclusieve maatregelen geregistreerd in de overkoepelende salderingsboekhouding. Het gaat daarbij om overzicht en management van de verdwenen verblijfplaatsen en gerealiseerde voorzieningen. Deze boekhouding wordt periodiek geactualiseerd door de gemeente. Deze gegevens worden eveneens opgenomen in de GIS-database, waar ook de resultaten van de nulmeting en monitoring worden opgenomen. De GIS-database dient de volgende aspecten overzichtelijk weer te geven:

- Bekende nest- en verblijfplaatsen, waarbij is aangegeven of de verblijfplaats als significant wordt beschouwd voor de lokale staat van instandhouding (tabel 4.2);
- Bekende belangrijke structuren van het leefgebied van de soorten onder het SMP, zoals foerageergebieden en vliegroutes;
- Aangebrachte voorzieningen (gemeentelijk en projectmatig) incl. monitoringsresultaten;
- Werkzaamheden die plaatsvinden onder het SMP
    - Adressen/locatie;
    - Type aanvrager (particulier, maatschappelijke organisatie of commerciële organisatie);
    - Type werkzaamheden (sloop-/nieuwbouw, renovatie, bestendig beheer of overig);
    - Aangetaste nest- en verblijfplaatsen;
    - Type plan (standaard EWP of UP);
    - Aangebrachte voorzieningen, zie eerder punt;
    - Start en einddatum van werkzaamheden voor de fasering onder SMP;
    - Datum van natuurvrij.
- Bij hoeveel procent van het woonoppervlak binnen een dorp werkzaamheden hebben plaatsgevonden en gaan plaatsvinden per jaar voor de fasering onder SMP.

6.3 Stappenplan

Onderstaand vindt u een korte uitleg op het proces zoals weergegeven in figuur 1. Deze tekst is bedoeld voor toekomstige gebruikers van het SMP en legt stap voor stap uit wat er van pandeigenaren en uitvoerders wordt verwacht.

Stap 1 – Controleer of uw project binnen het SMP-gebied valt

Ligt uw pand in een van de onderzochte kernen van de gemeente De Wolden? Dan kunt u gebruikmaken van het SMP.

Twijfelt u? Bekijk de interactieve kaart op de website van de gemeente.

Als u niet binnen de onderzochte kernen ligt adviseren wij contact op te nemen met aan ecologisch adviesbureau.

Stap 2 – Bepaal wat u wilt doen

Bedenk vooraf welke werkzaamheden u wilt uitvoeren:

- **Kleine projecten** (één pand of max. 10 woningen): meestal is een *Ecologisch Werkprotocol (EWP)* voldoende.
- **Grotere projecten** (meerdere panden): hiervoor is een *Uitvoeringsplan (UP)* nodig, gemaakt door een ecoloog.

👉 Let op: bij bijzondere situaties in uw een pand/complex (zoals grote/bijzondere verblijfplaatsen van vleermuizen) is altijd een UP verplicht.

Stap 3 – Meld u project aan
Meld uw plannen bij de gemeente om gebruik te maken van de SMP-vergunning. Dit kunt u doen via de website van de gemeente.

U krijgt daarna informatie over verplichte maatregelen om de natuur te beschermen of te compenseren.
Wilt u andere maatregelen gebruiken dan standaard? Dan moet de provincie Drenthe deze eerst goedkeuren.

Stap 4 – Informeer de uitvoerder
Informeer de uitvoerder over de volgende punten:
- Welke regels gelden (staan in het EWP of UP);
- Welke maatregelen genomen moeten worden;
- Aan welke eisen de maatregelen moeten voldoen (zoals beschreven in de mitigatiecatalogus).

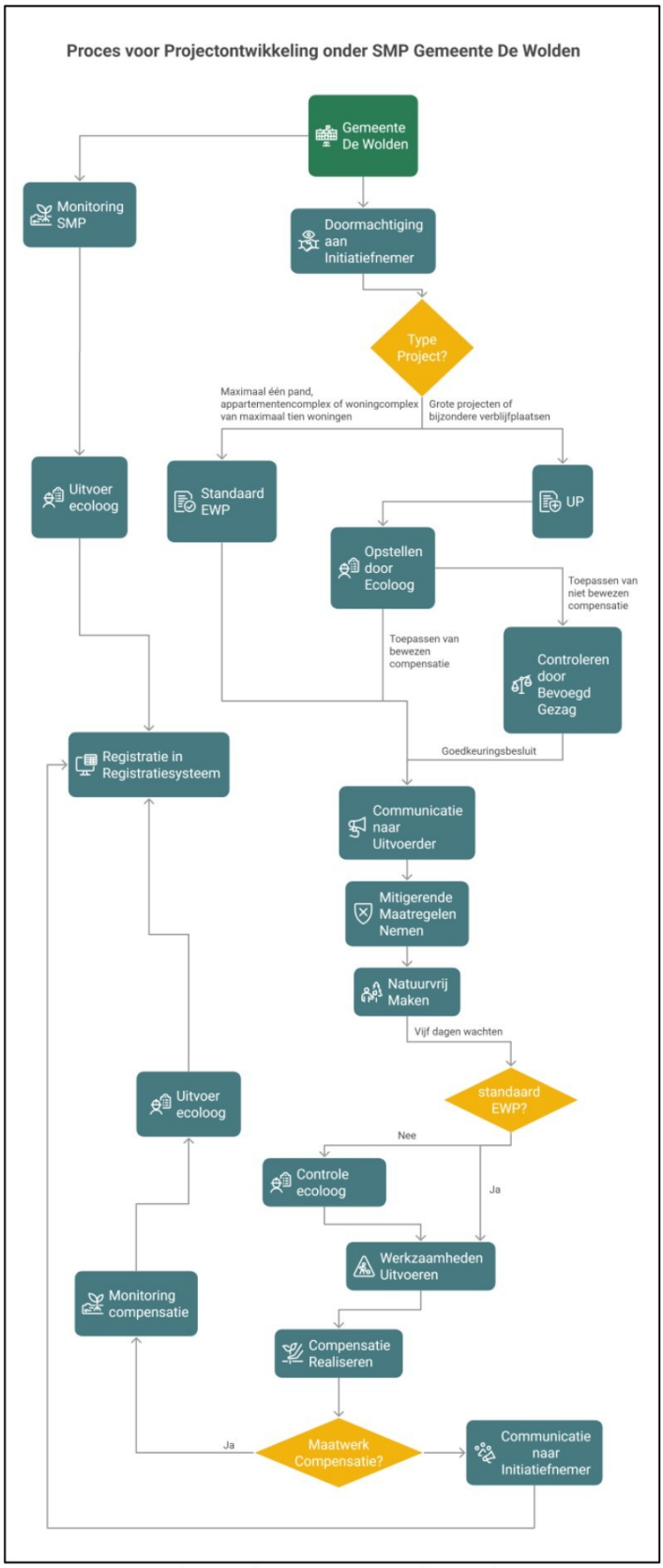
Een UP wordt altijd gemaakt door een ecoloog. Een EWP kan direct aan de uitvoerder worden gegeven.

Stap 5 – Maak een startmelding
Meld de start van de werkzaamheden bij de gemeente én de provincie. Doe dit minimaal **5 werkdagen van tevoren**.

Stap 6 – Maak het pand natuurvrij
Voor de start moet het pand eerst gecontroleerd en vrijgemaakt worden van beschermde dieren. De volgende punten zijn belangrijk:
- Dit gebeurt volgens het EWP of UP;
- Een ecoloog of gecertificeerd bedrijf voert dit uit en legt alles vast;
- Het mag alleen in bepaalde periodes van het jaar.

Stap 7 – Voer de werkzaamheden uit
Voer de werkzaamheden uit volgens de afspraken. Tijdens het werk:
- Worden de afgesproken maatregelen uitgevoerd
- Houdt de ecoloog/uitvoerder alles bij in een logboek

Stap 8 – Afronding
Is alles klaar? Meld dit bij de gemeente. Lever ook de benodigde documenten in, zoals het ecologisch logboek.

Figuur 6.1. Overzicht van de processtappen binnen het SMP Gemeente De Wolden.

Literatuur

Literatuur / documenten

Bauwens, D., Jooris, R., Verbelen, D., & Dochy, O., (2006). *Poelen en amfibieën in West-Vlaanderen. Resultaten van een grootschalig poelenonderzoek door vrijwilligers in 2000-2005*. Provincie West-Vlaanderen, Brugge, i.s.m. Instituut voor Natuur en Bosonderzoek, Brussel en Hyla, amfibieën- en reptielenwerkgroep van Natuurpunt, Mechelen.

Broekhuizen, S., Spoelstra, K., Thissen, J.B.M., Canters, K.J. & Buys, J.C. (2016). *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. – Natuur van Nederland 12. Naturalis Biodiversity Center & EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden. Leiden.

Broekmeyer, M.E.A. et al. (2014). Update effectenindicator Natura 2000. Wageningen, Alterra, voorjaar 2014.

Broekmeyer, M.E.A. (redactie) (2006). Effectenindicator Natura 2000-gebieden; achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren. Wageningen, Alterra, Alterrapport 1375, oktober 2006.

BIJ12 (2025). Kennisdocument Laatvlieger *Eptesicus serotinus.* Versie 1.1, november 2025

BIJ12[1] (2024). Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 2.0, april 2024.

BIJ12[2] (2024). Kennisdocument Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*. Versie 2.0, september 2024.

BIJ12[1] (2023). Kennisdocument Gierzwaluw *Apus apus*. Versie 2.0, juli 2023

BIJ12[2] (2023). Kennisdocument Huismus *Passer domesticus*. Versie 2.1, februari 2023.

Eco Reest[1] (2023). Populatie inschatting en achtergronddocument beschermde gebouwbewonende vleermuissoorten bij particulieren (bijlage VII Pre-SMP Provincie Drenthe), kenmerk 230602, versie 4.0, d.d. 14 december 2023.

Eco Reest[2] (2023). Populatie inschatting huismus en gierzwaluw pre-SMP voor de provincie Drenthe, kenmerk 230602, versie 1.0, d.d. 14 december 2023.

Eco Reest (2025). Potentiescan gemeente De Wolden In het kader van een soortenmanagementplan en gebiedsgerichte Omgevingsvergunning, kenmerk 250078, versie 1.1, d.d. 8 april 2025

Eco Reest[1] (2026). Catalogus natuurinclusieve maatregelen versie 1.1, d.d. 20 maart 2026

Eco Reest[2] (2026). SMP De Wolden: Nader inventariserend onderzoek huismus, ringmus, spreeuw, gierzwaluw, huiszwaluw en gebouwgebonden vleermuizen, kenmerk 250078, d.d. 19 maart 2026

Gemeente De Wolden. (2023). Woon(zorg)visie 2023-2027 gemeente De Wolden. *Omgevingsprogramma onder Toekomstvisie 2040.*

Kapteyn, K. 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Provincie Drenthe, Noordhollandse Zoogdierstudiegroep NOZOS en Het Noordhollands Landschap.

Provincie Drenthe (2024). Omgevingsverordening provincie Drenthe. Gepubliceerd op 11-01-2024, in werking vanaf 11-01-2024.

Provincie Drenthe (2024) Soortenmanagementplan (SMP). Gepubliceerd op maart 2024. Is tevens ook bijlage X van ''Natuurvriendelijk isoleren van particuliere woningen onder het pre-SMP''

Provincie Drenthe (2025). SMP Monitoring richtlijnen, versie 1 november 2025.

Schoppers J., Vogel. R.L., Wortelboer R. & Roodbergen, M. (2023). Gebiedenprotocol Gierzwaluw. Sovon-rapport 2023/105. Sovon & Arcadis, Nijmegen

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging (2021). Vleermuisprotocol 2021, januari 2021.

Vogelbescherming (2024). Factsheet spreeuw.

Werkgroep eDNA Netwerk Groene Bureaus (2025). Inventarisatieprotocol eDNA detectie vleermuizen, versie 1.0, december 2025.

Internet

GGD, Leefomgeving (2026). In Huis, Geraadpleegd op 19-02-2026, van https://ggdleefomgeving.nl/in-huis/

Kadastralekaart.com (2026). Kennisbank, Geraadpleegd op 30-01-2026, van https://kadastralekaart.com/woonplaatsen

Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (2025), Geraadpleegd op 18-05-2026, https://www.natura2000.nl/rapportage-vogel-en-habitatrichtlijn

Natuurvriendelijk isoleren (2026). Geraadpleegd op 30-01-2026, van https://www.natuurvriendelijkisoleren.nl/
Omgevingsloket (2024).

Nederlands Soortenregister (2026). Geraadpleegd op 19-02-2026, van https://www.nederlandsesoorten.nl/

Overheid (2024). Wetstekst Omgevingswet, van https://wetten.overheid.nl/
Geraadpleegd op 12-12-2024

Regels Omgevingswet. Geraadpleegd op 12-12-2024, van https://omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart/

Sovon (z.d.). Soorteninformatie. Geraadpleegd op 23-01-2026. https://stats.sovon.nl/

Statline CBS (2023). Land use; all categories; municipalities. Geraadpleegd op 30-01-2026, van https://opendata.cbs.nl/#/CBS/en/dataset/70262eng/table?dl=3DD4

Vogelbescherming (z.d.). Soorteninformatie. Geraadpleegd op 12-12-2025, van https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids/vogel

Zoogdiervereniging (z.d.). Soorteninformatie. Geraadpleegd op 12-12-2025, van https://zoogdiervereniging.nl/zoogdiersoorten

Bijlage 1 – Compensatie berekeningen per kern

Tabel 3.12 Benodigde compensatie verblijf- en nestplaatsen per woning voor Alteveer.

Soort	Huidige populatie/ broedparen	Berekende populatie/ broedparen[1]	Aantal woningen	Vleermuis aantallen of nestplaatsen per woning	Compensatie factor	Compensatie verblijf- of nestplaatsen per woning
Gewone dwergvleermuis	187	187	960	0,19	4	0,78
Kraamverblijf	6	6		0,01	4	0,03
Ruige dwergvleermuis	0	3,5		0,004	4	0,01
Laatvlieger[2]	48	53		0,06	4	0,22
Kraamverblijf	4	4,4		0,005	4	0,02
Huismus	61	61		0,06	2	0,13
Gierzwaluw	9	9		0,01	3	0,03
Spreeuw	23	27		0,03	2	0,06
Huiszwaluw	0	3		0,003	2	0,01

1) Voor plaatsen waar de soort niet voorkomt wordt de verwachte gunstige populatie genomen. Voor andere soorten is het groeipercentage van hoofdstuk 3.2 meegenomen in de berekening.

2) Voor de laatvlieger is ook de plaats Kerkenveld meegenomen aangezien deze tot dezelfde populatie behoort.

Tabel 3.13 Benodigde compensatie verblijf- en nestplaatsen per woning voor Ansen.

Soort	Huidige populatie/ broedparen	Berekende populatie/ broedparen[1]	Aantal woningen	Vleermuis aantallen of nestplaatsen per woning	Compensatie factor	Compensatie verblijf- of nestplaatsen per woning
Gewone dwergvleermuis	6	12	400	0,03	4,00	0,12
Ruige dwergvleermuis	0	0,5		0,001	4,00	0,01
Laatvlieger	0	1,9		0,00	4,00	0,02
Huismus	16	16		0,04	2,00	0,08
Gierzwaluw	0	0,26		0,001	3,00	0,002
Spreeuw	0	2		0,01	2,00	0,01
Huiszwaluw	0	0,63		0,002	2,00	0,003

1) Voor plaatsen waar de soort niet voorkomt wordt de verwachte gunstige populatie genomen. Voor andere soorten is het groeipercentage van hoofdstuk 3.2 meegenomen in de berekening.

Tabel 3.14 Benodigde compensatie verblijf- en nestplaatsen per woning voor Berghuizen.

Soort	Huidige populatie/ broedparen	Berekende populatie/ broedparen[1]	Aantal woningen	Vleermuis aantallen of nestplaatsen per woning	Compensatie factor	Compensatie verblijf- of nestplaatsen per woning
Gewone dwergvleermuis	168	168	60	2,80	4,00	11,20
Kraamverblijf	3	3		0,02	4,00	0,07
Ruige dwergvleermuis	4	5		0,083	4,00	0,33
Laatvlieger[2]	10	10		0,17	4,00	0,67
Kraamverblijf	6	7		0,12	4,00	0,47
Huismus	54	54		0,90	2,00	1,80
Gierzwaluw	0	1		0,02	3,00	0,05
Spreeuw	14	16		0,27	2,00	0,53
Huiszwaluw	0	1		0,017	2,00	0,03

1) Voor plaatsen waar de soort niet voorkomt wordt de verwachte gunstige populatie genomen. Voor andere soorten is het groeipercentage van hoofdstuk 3.2 meegenomen in de berekening.

2) Voor de laatvlieger zijn ook de plaatsen Koekange en Koekangerveld meegenomen.

Tabel 3.15 Benodigde compensatie verblijf- en nestplaatsen per woning voor De Wijk.

Soort	Huidige populatie/ broedparen	Berekende populatie/ broedparen[1]	Aantal woningen	Vleermuis aantallen of nestplaatsen per woning	Compensatie factor	Compensatie verblijf- of nestplaatsen per woning
Gewone dwergvleermuis	252	252	1498	0,17	4,00	0,67
Kraamverblijf	6	6		0,004	4,00	0,02
Ruige dwergvleermuis	6	8		0,005	4,00	0,02
Laatvlieger	0	81		0,05	4,00	0,22
Huismus	181	181		0,12	2,00	0,24
Gierzwaluw	21	21		0,01	3,00	0,04
Spreeuw	31	36		0,02	2,00	0,05
Huiszwaluw	4	5		0,003	2,00	0,01

[1)] Voor plaatsen waar de soort niet voorkomt wordt de verwachte gunstige populatie genomen. Voor andere soorten is het groeipercentage van hoofdstuk 3.2 meegenomen in de berekening.

Tabel 3.16 Benodigde compensatie verblijf- en nestplaatsen per woning voor Drogteropslagen.

Soort	Huidige populatie/ broedparen	Berekende populatie/ broedparen[1]	Aantal woningen	Vleermuis aantallen of nestplaatsen per woning	Compensatie factor	Compensatie verblijf- of nestplaatsen per woning
Gewone dwergvleermuis	82	82	200	0,41	4,00	1,64
Kraamverblijf	1	1		0,01	4,00	0,02
Ruige dwergvleermuis	0	2,5		0,013	4,00	0,05
Laatvlieger	0	12,8		0,06	4,00	0,26
Huismus	10	20		0,10	2,00	0,20
Gierzwaluw	0	0,85		0,00	3,00	0,01
Spreeuw	1	1,15		0,01	2,00	0,01
Huiszwaluw	0	2,1		0,011	2,00	0,02

[1)] Voor plaatsen waar de soort niet voorkomt wordt de verwachte gunstige populatie genomen. Voor andere soorten is het groeipercentage van hoofdstuk 3.2 meegenomen in de berekening.

Tabel 3.17 Benodigde compensatie verblijf- en nestplaatsen per woning voor Echten.

Soort	Huidige populatie/ broedparen	Berekende populatie/ broedparen[1]	Aantal woningen	Vleermuis aantallen of nestplaatsen per woning	Compensatie factor	Compensatie verblijf- of nestplaatsen per woning
Gewone dwergvleermuis	24	24	147	0,16	4,00	0,65
Kraamverblijf	3	3		0,02	4,00	0,08
Ruige dwergvleermuis	6	8		0,054	4,00	0,22
Laatvlieger	40	44		0,30	4,00	1,20
Kraamverblijf	4	4.4		0,03	4,00	0,12
Huismus	38	38		0,26	2,00	0,52
Gierzwaluw	0	0,25		0,00	3,00	0,01
Spreeuw	10	12		0,08	2,00	0,16
Huiszwaluw	26	30		0,204	2,00	0,41

[1)] Voor plaatsen waar de soort niet voorkomt wordt de verwachte gunstige populatie genomen. Voor andere soorten is het groeipercentage van hoofdstuk 3.2 meegenomen in de berekening.

Tabel 3.18 Benodigde compensatie verblijf- en nestplaatsen per woning voor Fort.

Soort	Huidige populatie/ Broedparen[2]	Berekende populatie/ broedparen[1]	Aantal woningen	Vleermuis aantallen of nestplaatsen per woning	Compensatie factor	Compensatie verblijf- of nestplaatsen per woning
Gewone dwergvleermuis	56	56	274	0,20	4,00	0,82
Kraamverblijf	1	1		0,004	4,00	0,01
Ruige dwergvleermuis	0	2		0,007	4,00	0,03
Laatvlieger[2]	32	35		0,13	4,00	0,51
Kraamverblijf	4	4,1		0,015	4,00	0,06
Huismus	17	17		0,06	2,00	0,12
Gierzwaluw	0	0,65		0,00	3,00	0,01
Spreeuw	1	1,16		0,00	2,00	0,01
Huiszwaluw	3	3,5		0,013	2,00	0,03

1) Voor plaatsen waar de soort niet voorkomt wordt de verwachte gunstige populatie genomen. Voor andere soorten is het groeipercentage van hoofdstuk 3.2 meegenomen in de berekening.

2) Voor de laatvlieger is ook de plaats Veeningen meegenomen aangezien deze tot dezelfde populatie behoort.

Tabel 3.19 Benodigde compensatie verblijf- en nestplaatsen per woning voor Kerkenveld.

Soort	Huidige populatie/ broedparen	Berekende populatie/ broedparen[1]	Aantal woningen	Vleermuis aantallen of nestplaatsen per woning	Compensatie factor	Compensatie verblijf- of nestplaatsen per woning
Gewone dwergvleermuis	118	118	432	0,27	4,00	1,09
Kraamverblijf	4	4		0,01	4,00	0,04
Ruige dwergvleermuis	0	2,5		0,006	4,00	0,02
Huismus	40	40		0,09	2,00	0,19
Gierzwaluw	0	0,93		0,00	3,00	0,01
Spreeuw	12	14		0,03	2,00	0,06
Huiszwaluw	10	12		0,028	2,00	0,06

1) Voor plaatsen waar de soort niet voorkomt wordt de verwachte gunstige populatie genomen. Voor andere soorten is het groeipercentage van hoofdstuk 3.2 meegenomen in de berekening.

2) Laatvlieger is opgenomen in de tabel van Alteveer aangezien deze tot dezelfde populatie behoort.

Tabel 3.20 Benodigde compensatie verblijf- en nestplaatsen per woning voor Koekange.

Soort	Huidige populatie/ Broedparen[2]	Berekende populatie/ broedparen[1]	Aantal woningen	Vleermuis aantallen of nestplaatsen per woning	Compensatie factor	Compensatie verblijf- of nestplaatsen per woning
Gewone dwergvleermuis	145	145	1259	0,12	4,00	0,46
Kraamverblijf	6	6		0,005	[redacted]	0,02
Ruige dwergvleermuis	0	5		0,004	4,00	0,02
Huismus	16	16		0,01	3,00	0,04
Gierzwaluw	36	42		0,03	2,00	0,07
Spreeuw	2	2		0,002	2,00	0,003
Huiszwaluw	184	184		0,15	4,00	0,58

1) Voor plaatsen waar de soort niet voorkomt wordt de verwachte gunstige populatie genomen. Voor andere soorten is het groeipercentage van hoofdstuk 3.2 meegenomen in de berekening.

2) Laatvlieger populatie is opgenomen in de tabel van Berghuizen aangezien deze tot dezelfde populatie behoort.

Tabel 3.21 Benodigde compensatie verblijf- en nestplaatsen per woning voor Koekangerveld.

Soort	Huidige populatie/ Broedparen[2]	Berekende populatie/ broedparen[1]	Aantal woningen	Vleermuis aantallen of nestplaatsen per woning	Compensatie factor	Compensatie verblijf- of nestplaatsen per woning
Gewone dwergvleermuis	92	92	67	1,37	4,00	5,49
Kraamverblijf	3	3		0,04	4,00	0,18
Ruige dwergvleermuis	0	0,5		0,007	4,00	0,03
Huismus	24	24		0,36	2,00	0,72
Gierzwaluw	0	0,13		0,00	3,00	0,01
Spreeuw	2	2		0,03	2,00	0,06
Huiszwaluw	0	0,3		0,004	2,00	0,01

1) Voor plaatsen waar de soort niet voorkomt wordt de verwachte gunstige populatie genomen. Voor andere soorten is het groeipercentage van hoofdstuk 3.2 meegenomen in de berekening.

2) Laatvlieger populatie is opgenomen in de tabel van Berghuizen aangezien deze tot dezelfde populatie behoort.

Tabel 3.22 Benodigde compensatie verblijf- en nestplaatsen per woning voor Linde.

Soort	Huidige populatie/ broedparen	Berekende populatie/ broedparen[1]	Aantal woningen	Vleermuis aantallen of nestplaatsen per woning	Compensatie factor	Compensatie verblijf- of nestplaatsen per woning
Gewone dwergvleermuis	166	166	272	0,61	4,00	2,44
Kraamverblijf	1	1		0,004		0,01
Ruige dwergvleermuis	0	1		0,004	4,00	0,01
Laatvlieger	31	34		0,13	4,00	0,50
Kraamverblijf	2	2,2		0,01	4,00	0,03
Huismus	3	8		0,03	2,00	0,06
Gierzwaluw	0	0,33		0,00	3,00	0,00
Spreeuw	0	5,3		0,02	2,00	0,04
Huiszwaluw	0	0,8		0,003	2,00	0,01

1) Voor plaatsen waar de soort niet voorkomt wordt de verwachte gunstige populatie genomen. Voor andere soorten is het groeipercentage van hoofdstuk 3.2 meegenomen in de berekening.

Tabel 3.23 Benodigde compensatie verblijf- en nestplaatsen per woning voor Oosteinde.

Soort	Huidige populatie/ broedparen	Berekende populatie/ broedparen[1]	Aantal woningen	Vleermuis aantallen of nestplaatsen per woning	Compensatie factor	Compensatie verblijf- of nestplaatsen per woning
Gewone dwergvleermuis	46	46	114	0,40	4,00	1,61
	1	1		0,01		0,04
Ruige dwergvleermuis	0	2		0,018	4,00	0,07
Laatvlieger	0	11		0,10	4,00	0,39
Huismus	17	17		0,15	2,00	0,30
Gierzwaluw	0	0,72		0,01	3,00	0,02
Spreeuw	3	3,48		0,03	2,00	0,06
Huiszwaluw	1	1,16		0,010	2,00	0,02

1) Voor plaatsen waar de soort niet voorkomt wordt de verwachte gunstige populatie genomen. Voor andere soorten is het groeipercentage van hoofdstuk 3.2 meegenomen in de berekening.

Tabel 3.24 Benodigde compensatie verblijf- en nestplaatsen per woning voor Ruinen.

Soort	Huidige populatie/ broedparen	Berekende populatie/ broedparen[1]	Aantal woningen	Vleermuis aantallen of nestplaatsen per woning	Compensatie factor	Compensatie verblijf- of nestplaatsen per woning
Gewone dwergvleermuis	217	217	1692	0,13	4,00	0,51
Kraamverblijf	10	10		0,01	4,00	0,02
Ruige dwergvleermuis	10	13		0,008	4,00	0,03
Laatvlieger	16	18		0,01	4,00	0,04
Kraamverblijf	1	1,1		0,001	4,00	0,003
Huismus	156	156		0,09	2,00	0,18
Gierzwaluw	11	11		0,01	3,00	0,02
Spreeuw	39	45		0,03	2,00	0,05
Huiszwaluw	20	23		0,014	2,00	0,03

1) Voor plaatsen waar de soort niet voorkomt wordt de verwachte gunstige populatie genomen. Voor andere soorten is het groeipercentage van hoofdstuk 3.2 meegenomen in de berekening.

Tabel 3.25 Benodigde compensatie verblijf- en nestplaatsen per woning voor Ruinerwold.

Soort	Huidige populatie/ broedparen	Berekende populatie/ broedparen[1]	Aantal woningen	Vleermuis aantallen of nestplaatsen per woning	Compensatie factor	Compensatie verblijf- of nestplaatsen per woning
Gewone dwergvleermuis	213	213	1823	0,12	4,00	0,47
Kraamverblijf	12	12		0,01	4,00	0,03
Ruige dwergvleermuis	4	5		0,003	4,00	0,01
Laatvlieger	0	60		0,03	4,00	0,13
Huismus	141	141		0,08	2,00	0,15
Gierzwaluw	16	16		0,01	3,00	0,03
Spreeuw	10	11,6		0,01	2,00	0,01
Huiszwaluw	3	3,48		0,002	2,00	0,004

1) Voor plaatsen waar de soort niet voorkomt wordt de verwachte gunstige populatie genomen. Voor andere soorten is het groeipercentage van hoofdstuk 3.2 meegenomen in de berekening.

Tabel 3.26 Benodigde compensatie verblijf- en nestplaatsen per woning voor Veeningen.

Soort	Huidige populatie/ Broedparen[2]	Berekende populatie/ broedparen[1]	Aantal woningen	Vleermuis aantallen of nestplaatsen per woning	Compensatie factor	Compensatie verblijf- of nestplaatsen per woning
Gewone dwergvleermuis	144	144	465	0,31	4,00	1,24
Kraamverblijf	4	4		0,01	4,00	0,03
Ruige dwergvleermuis	0	2		0,004	4,00	0,02
Huismus	42	42		0,09	2,00	0,18
Gierzwaluw	6	6		0,01	3,00	0,04
Spreeuw	5	5,8		0,01	2,00	0,02
Huiszwaluw	12	14		0,030	2,00	0,06

1) Voor plaatsen waar de soort niet voorkomt wordt de verwachte gunstige populatie genomen. Voor andere soorten is het groeipercentage van hoofdstuk 3.2 meegenomen in de berekening.

2) Laatvlieger populatie is opgenomen in de tabel van Fort aangezien deze tot dezelfde populatie behoort.

Tabel 3.27 Benodigde compensatie verblijf- en nestplaatsen per woning voor Zuidwolde.

Soort	Huidige populatie/ broedparen	Berekende populatie/ broedparen[1]	Aantal woningen	Vleermuis aantallen of nestplaatsen per woning	Compensatie factor	Compensatie verblijf- of nestplaatsen per woning
Gewone dwergvleermuis	410	410	2838	0,14	4,00	0,58
Kraamverblijf	14	14		0,005	4,00	0,02
Ruige dwergvleermuis	4	5		0,002	4,00	0,01
Laatvlieger	32	35		0,01	4,00	0,05
Kraamverblijf	1	1,1		0,0004	4,00	0,002
Huismus	200	200		0,07	2,00	0,14
Gierzwaluw	22	22		0,01	3,00	0,02
Spreeuw	20	23		0,01	2,00	0,02
Huiszwaluw	5	5,8		0,002	2,00	0,004

[1)] Voor plaatsen waar de soort niet voorkomt wordt de verwachte gunstige populatie genomen. Voor andere soorten is het groeipercentage van hoofdstuk 3.2 meegenomen in de berekening.

Bijlage 2 – Wettelijk kader

De gebiedsgerichte vergunning gaat over de bescherming van natuurwaarden binnen de kaders van de Omgevingswet (Ow). De Ow regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, beschermde soorten en houtopstanden. Daarnaast zijn ook bijzondere natuurgebieden en het Natuurnetwerk Nederland (NNN) relevant. De volledige wetstekst is hier te vinden: https://wetten.overheid.nl. De regels voor natuur zijn (voornamelijk) uitgewerkt in het Besluit activiteiten leefgebied (Bal) en het Besluit kwaliteit leefgebied (Bkl).

Bescherming soorten van de Habitatrichtlijn en verdragen Bern en Bonn

Vleermuizen zijn een beschermde inheemse soortgroep als bedoeld in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn en is zodoende beschermd op grond van artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder g van de Ow.

- Op grond van artikel 11.46.1 lid a van het Bal is het verboden om soorten genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, Bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, met uitzondering van vogels, opzettelijk in hun natuurlijk verspreidingsgebied te doden of te vangen.
- Op grond van artikel 11.46.1 lid b van het Bal is het verboden om dieren als bedoeld in lid a opzettelijk te verstoren.
- Op grond van artikel 11.46.1 lid d van het Bal is het verboden om de voorplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in lid a te beschadigen of te vernielen.

Onder voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van vleermuizen als bedoeld in artikel 11.46.1 lid d van het Bal vallen niet alleen de kraamverblijven, zomerverblijven, paarverblijven en winterverblijven maar ook die delen van de ecologisch functionele leefomgeving die noodzakelijk zijn voor het functioneren van de verschillende verblijfplaatsen. Dit houdt in dat essentiële vliegroutes en essentiële foerageergebieden onder de reikwijdte van de bescherming van de verblijfplaatsen vallen.

Bescherming soorten van de Vogelrichtlijn

Huismus, ringmus, spreeuw, gierzwaluw en huiszwaluw zijn beschermde inheemse vogelsoorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, en zijn zodoende beschermd op grond van artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder g van de Ow.

- Op grond van artikel 11.37.1 lid a van het Bal is het verboden om vogelsoorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn opzettelijk te doden of te vangen.
- Op grond van artikel 11.37.1 lid b van het Bal is het verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld onder lid a te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
- Op grond van artikel 11.37.1 lid d van het Bal is het verboden vogels als onder lid a opzettelijk te storen.
- Op grond van artikel 11.37.3 het Bal is het verbod, bedoeld in lid d van artikel 11.37.1, niet van toepassing indien de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Het nest van een vogel, zoals bedoeld in artikel 11.37.1 lid b van het Bal is de plaats die een vogel gebruikt voor het leggen en uitbroeden van de eieren en het grootbrengen van de jongen. Vanaf het moment dat de soort nest-indicerend gedrag vertoont, zoals het baltsgedrag en het aanslepen van nestmateriaal tot het moment dat de jongen zelfstandig zijn, is het niet toegestaan het nest te verwijderen of de broedlocatie ongeschikt te maken. Niet alleen het nest zelf maar ook de ecologisch functionele omgeving rond het nest valt onder de reikwijdte van de bescherming van artikel 11.37.1 lid b. Het gaat om de omgeving die nodig is om het broedsucces van de betreffende vogelsoort te garanderen. Dit betekent ook dat activiteiten die het nest niet fysiek aantasten, maar wel de ecologisch functionele omgeving aantasten verboden kunnen zijn. Dit is het geval als het broedsucces negatief beïnvloed wordt. Bijvoorbeeld als een broedvogel zijn nestplek permanent verlaat. De aard en omvang van de ecologisch functionele omgeving verschilt per vogelsoort.

Artikel 11.37.1 lid b van het Bal is gedurende het broedseizoen van toepassing op alle in gebruik zijnde nesten van vogels. Een aantal vogelsoorten maakt het gehele jaar gebruik van hun nest of zijn niet in staat zelf een nieuw nest te maken. Nesten van deze soorten, waaronder huismus en gierzwaluw, zijn jaarrond beschermd. Dit houdt in dat ook buiten het broedseizoen de nesten beschermd zijn en niet mogen worden vernield of weggehaald.